

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

**Prechod k poloprezidentskému režimu v rámci súčasných ústavných
pravidiel Českej republiky?**

Vágnosť Ústavy Českej republiky ako prostriedok k posilneniu postavenia
českého prezidenta

Bakalárska diplomová práca

Autor: Zuzana Vrbenská

Vedúci práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda Ph.D

Olomouc 2014

Prehlásenie

Čestne prehlasujem, že som bakalársku diplomovú prácu na tému: "Prechod k poloprezidentskému režimu v rámci súčasných ústavných pravidiel Českej republiky?" vypracovala samostatne pod odborným dohľadom vedúceho bakalárskej diplomovej práce a uviedla som všetky použité podklady a literatúru.

V Olomouci dňa. ....

Podpis .....

Obsah

Úvod	5
1 Poloprezidentské režimy	13
1.1 Duvergerova definícia poloprezidencializmu	15
1.2 Sartoriho definícia poloprezidentských režimov	19
1.3 Koncept premiérsko-prezidentského systému Shugarta a Careyho a ich revidovaná metóda kvantifikácie prezidentských právomocí	21
1.3.1 Predstavenie konceptu	22
1.3.2 Kvantifikácia prezidentských právomocí	23
2 Aplikácia vybraných teórií na Českú republiku.....	28
2.1 Aplikácia Duvergerovej teórie na Českú republiku	28
2.2 Aplikácia Sartoriho definície na Českú republiku	30
2.3 Aplikácia Metcalfovej metódy na Českú republiku.....	31
3 Postavenie a právomoci českého prezidenta	36
3.1 Výlučné právomoci	37
3.1.1 a) menuje a odvoláva predsedu a ďalších členov vlády a prijíma ich demisiu, odvoláva vládu a prijíma jej demisiu	37
3.1.2 b) zvoláva zasadnutie Poslaneckej snemovne	40
3.1.3 c) rozpúšťa Poslaneckú snemovňu.....	41
3.1.4 d) poveruje vládu, ktorej demisiu prijal alebo ktorú odvolal, vykonávaním jej funkcií dočasne až do vymenovania novej vlády	42
3.1.5 e) menuje sudcov Ústavného súdu, jeho predsedu a podpredsedov	42
3.1.6 f) menuje zo sudcov predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu	44
3.1.7 g) odpúšťa a zmierňuje tresty uložené súdom a zahladzuje odsúdenie	45
3.1.8 h) má právo vrátiť Parlamentu prijatý zákon s výnimkou zákona ústavného	46
3.1.9 i) podpisuje zákony	47
3.1.10 j) menuje prezidenta a viceprezidenta Najvyššieho kontrolného úradu ...	48

3.1.11	k) menuje členov Bankové rady Českej národnej banky.....	49
3.2	Kontrasignované právomoci	51
3.2.1	a) zastupuje štát navonok a b) zjednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy; zjednávanie medzinárodných zmlúv môže preniesť na vládu alebo s jej súhlasom na jej jednotlivých členov	51
3.2.2	c) je hlavným veliteľom ozbrojených síl, g) menuje a povyšuje generálov a h) prepožičiava a udeľuje štátne vyznamenania, pokiaľ k tomu nezmocní iný orgán	53
3.2.3	d) prijíma vedúcich zastupiteľských misíí a e) poveruje a odvoláva vedúcich zastupiteľských misíí.....	54
3.2.4	f) vyhlasuje voľby do Poslaneckej snemovne a do Senátu.....	55
3.2.5	i) menuje sudcov	56
3.2.6	j) nariaďuje, aby sa trestné konanie nezačínalo, a pokiaľ už zahájené bolo, aby sa v ňom nepokračovalo a k) má právo udeľovať amnestiu	58
	Záver	60
	Pramene a Literatúra	64
	Zoznam použitých skratiek.....	72
	Zoznam tabuliek	73
	Zoznam príloh	74
	Prílohy.....	75
	Abstrakt	79
	Abstract.....	80

Úvod

Témou bakalárskej práce je potenciálny prechod k poloprezidentskému režimu v rámci súčasných ústavných pravidiel Českej republiky (ČR). Na základe charakteru politického systému je Česká republika tradične radená medzi parlamentné režimy. Pre tento typ režimu je typické, že prezident republiky je vnímaný ako hlava štátu, ktorej náležia často iba reprezentatívne či ceremoniálne právomoci. Prezident z hľadiska parlamentných režimov nie je považovaný za zložku dominujúcu výkonnej moci. V čele výkonnej moci tak stojí predseda vlády a prezidentov vplyv na politický systém krajiny je tak značne limitovaný a väčšinou má len symbolický či formálny význam. Funkcia a postavenie prezidenta má však v histórii Českej republiky pomerne dlhú tradíciu, ktorá zaiste nadväzuje na významné a tradične silné postavenie panovníka v českých dejinách či tradíciu Masarykovho prezidentstva. Sila a váženosť prezidentského úradu tak zostala prítomná i v súčasnosti, čo je možné odvodiť z pomerne široko vymedzených právomocí, ktoré výlučne prináležia iba výkonu tejto funkcie.

Kompetencie a vzťahy orgánov jednotlivých zložiek štátnej moci sú zakotvené v Ústave Českej republiky. Práve ústavné nastavenie systému determinuje fungovanie politickej moci v rámci štátu, no i mimo neho. Pre funkčnosť každého politického systému je tak nanajvýš žiaduce, aby formulácie jednotlivých článkov ústavy boli jasné a zreteľné a neposkytovali tak veľký, pri najlepšom žiadny, priestor na rôzne *ad hoc* interpretácie. Akákoľvek možnosť ohýbania textu Ústavy v prospech jednej zložky moci na úrok druhej, tak už vo svojej podstate obsahuje latentnú hrozbu pre daný systém, ktorá by mohla v konečnom dôsledku viesť až k jeho zablokovaniu. Problém českej Ústavy spočíva práve v tom, že mnoho jej článkov, v dôsledku ich vágnej formulácie, poskytuje pomerne veľký manévrovací priestor k ich ďalšej, resp. odlišnej interpretácii. Táto práca sa zameriava na možnosti zmeny výkladu prezidentských kompetencií. Veľkú rolu súvisiacu s interpretáciou nie len právomocí prezidenta republiky, ale rovnako i iných článkov ústavy, zohráva taktiež ich praktický výkon. Politická prax či existencia tzv. ústavných zvyklostí v rámci daného systému, tak zaiste zásadným spôsobom vplývajú na výsledný a všeobecne prijímaný výklad ústavy.

Dôvod výberu témy bakalárskej práce spočíva v jej aktuálnosti. Postavenie prezidenta je v súčasnosti v Českej republike pomerne diskutovanou témou. Zo zavedením priamej voľby v roku 2013 a v súvislosti s pôsobením prvého priamo zvoleného prezidenta Českej republiky v úrade, vyvstáva otázka, či nejasnosti v rámci formulácií ústavných kompetencií prezidenta dovoľujú pri ich extenzívnom výklade

posilnenie jeho role do takej miery, že by bolo možné označiť politický systém Českej republiky za poloprezidentský. Hoci spornosť užívania niektorých prezidentských právomocí bolo možné vypozerovať taktiež u predchodcov súčasného prezidenta, práve posilnenie legitimacy v dôsledku zavedenia priamej voľby hlavy štátu sa stali podnetom k úvahám o možnosti zmeny politického režimu Českej republiky. Niekoľkí poprední politológovia či ústavní právnici túto možnosť pri súčasnom znení Ústavy pripúšťajú. Zároveň však upozorňujú, že na to, aby Česká republika nadobudla charakter poloprezidentského režimu je potrebná nie len zmena interpretácie prezidentských právomocí, ale rovnako i zavedenej politickej praxe. Zámerne je použitý pojem „zavedená politická prax,“ hoci by sa mohlo javiť vhodné nazvať ju ústavnými zvyklosťami. Je však potrebné narábať s termínom „ústavne zvyklosti“ opatrne, nakoľko nie je jednoznačné, čo všetko pod tento pojem spadá a akú záväznosť či dôležitosť im je potrebné prikladať. Rovnako je tiež vhodné zamyslieť sa, či sa v prípade existencie samostatnej Českej republiky, za tak relatívne krátku dobu, nejaké ústavné zvyklosti vôbec stihli sformovať. Pod termínom „zavedená politická prax“ tak bude v práci myslený určitý ustálený vzorec chovania orgánov štátnej moci, ktorý je v rámci politického systému očakávaný a v spoločnosti všeobecne akceptovaný. Je preto otázne a javí sa zaujímavým zistiť či súčasný prezident Českej republiky, ale rovnako aj predchodcovia, prekračuje rámec ústavou mu zverených právomocí alebo sa naopak len vymyká od zavedenej politickej praxe a utvára si vlastný rámec politického chovania, ktorý sa však môže v systéme javiť ako nežiaduci.

Cieľom práce je zistiť za akých podmienok a okolností, resp. či vôbec, dovoľuje súčasné znenie ústavných pravidiel Českej republiky zmenu parlamentného režimu na režim poloprezidentský. Nedostatky súčasného znenia Ústavy Českej republiky, súvisiace s vágnou formuláciou mnohých jej článkov, zaiste poskytujú dostatočný priestor k zamysleniu sa i nad jej alternatívnym výkladom, ktorý by mohol politický režim krajiny posunúť naznačeným smerom. K dosiahnutiu cieľa práce budú využité nasledovné výskumné otázky:

- (1) *Ktoré znaky poloprezidentského režimu vykazuje Česká republika pri zaužívanom výklade Ústavy Českej republiky a zavedenej politickej praxi ?*
- (2) *Ktoré prezidentské právomoci pri ich odlišnej interpretácii poskytujú priestor k posilneniu postavenia prezidenta ?*

Práca má formu prípadovej štúdie, kedy aplikuje teórie poloprezidencializmu na prípad Českej republiky, pričom sa snaží zistiť, ktoré atribúty poloprezidentských režimov spĺňa, a ktoré naopak nie. Aby sme však mohli zhodnotiť či český politický systém vykazuje znaky poloprezidentského systému, je nevyhnutné oboznámiť sa najskôr so samotným pojmom *poloprezidencializmus*, resp. rôznymi prístupmi, na základe ktorých je možné tento typ politického systému definovať. V rámci teoretickej časti práce sú preto predstavené tri definície poloprezidencializmu, ktorých autormi sú Maurice Duverger, Giovanni Sartori a dvojica autorov Matthew S. Shugart and John M. Carey. Samotná definícia pojmu prešla od svojej prvej formulácie istým vývojom a pomerne často sa každý takýto pokus, popísať znaky poloprezidencializmu, stal následne terčom kritiky. Teórie zvolené pre účel tejto práce sa snažia túto skutočnosť postihnúť, preto bolo potrebné ich výber dôkladne zvážiť. Hoci by sa mohli prvé dve z uvedených definícií javiť vzhľadom k skoršiemu roku ich vydania ako neaktuálne, pre účel tejto práce sú nanajvýš vhodné. Oba koncepty stáli pri zrode typológie poloprezidentských režimov, a aj keď ich je možné v súčasnosti považovať skôr sa „klasické“, podstatu poloprezidencializmu v sebe zachytávajú. Nakoľko sa však Duvergerova i Sartoriho definícia poloprezidencializmu pohybujú skôr vo všeobecnejšej rovine, nemožno očakávať, že zohľadnia špecifickosť každého systému.

Aby však práca postihla i spomínaný vývoj teórie poloprezidencializmu a oprostila sa od niektorých načrtnutých nedostatkov predošlých dvoch definícií, do práce je začlenený aktuálnejší koncept autorov Shugarta a Caryeho. Ten bol zvolený hlavne z dôvodu, že títo autori kladú v rámci svojej definície zvýšený dôraz na rozdiely, ktoré vyzorovali pri skúmaní poloprezidentských režimov. Za účelom poukázať na tieto odlišnosti, vytvorili systém klasifikácie, založený na distribúcii moci v rámci dvoch zložiek exekutívy, prezidenta a premiéra. Práca sa bližšie zameriava na ich definíciu tzv. *premiérsko-prezidentských* režimov, nakoľko jej súčasťou je i metóda, ktorá slúži k zmeraniu sily prezidentských právomocí.

Pre účel tejto práce je však využitá modifikovaná metóda Shugarta a Caryho, ktorú vypracovala Lee Kendall Metcalfová. Dôvod výberu upravenej verzie spočíva v tom, že je na rozdiel od pôvodnej metódy v niekoľkých ohľadoch precíznejšia, a zároveň vhodnejšia, v súvislosti s jej aplikáciou na krajiny s poloprezidentským režimom. Nespornou výhodou metód, ktoré sa snažia zmerať silu prezidenta je fakt, že vychádzajú z formálnych dokumentov, teda ústav jednotlivých krajín, vďaka čomu neexistuje množstvo vzájomne si konkurujúcich prístupov. Bude zaujímavé sledovať či

výber použitej teórie a metódy môže mať vplyv na to, či je možné Českú republiku zaradiť medzi krajiny s poloprezidentským systémom vlády.

Analýza vybraných článkov súčasného znenia Ústavy Českej republiky bola zvolená za účelom zodpovedať druhú výskumnú otázku. Konkrétne budú analýze podrobené články, ktoré popisujú pôsobnosť, teda právomoci prezidenta Českej republiky. Práca sa snaží analyzovať formulácie jednotlivých kompetencií, pričom sa pokúša nájsť možnosti ich alternatívneho, resp. extenzívneho výkladu, ktoré by zásadným spôsobom posilnili postavenie českého prezidenta v rámci politického systému. K tomuto zámeru, poslúžili najmä vyjadrenia a názory rôznych odborníkov na ústavné právo, doplnené o vlastné názory a postrehy. Táto časť je v niekoľkých prípadoch doplnená i o analýzu praktického výkonu danej právomoci. V takomto prípade sa zameriava sa na situácie, kedy doterajší český prezidenti využívali svoje právomoci, podľa názoru niektorých odborníkov, nad rámec Ústavnosti.

Práca je rozdelená na tri hlavné časti. Prvá kapitola s názvom *Poloprezidentské režimy* začína krátkym úvodom, ktorý stručne uvedie do problematiky poloprezidencializmu. Ďalej sa táto teoretická kapitola člení na tri podkapitoly, kde sa prvé dve z nich venujú výlučne definícii poloprezidentských režimov, ktoré kladú dôraz na postavenie prezidenta v nich. Konkrétne sa jedná o koncepty Maurica Duvergera a Giovanni Sartoriho. Tretia podkapitola je zložená z dvoch častí, pričom ako jej celkové východisko poslúžil koncept dvojice autorov Matthewa Shugarta a Jhona M. Careyho, ktorý ho doplnili o metódu kvantifikácie prezidentských právomocí. Jednotlivé prístupy sa snažia načrtnúť rôzne pohľady na to, ako možno k definícii poloprezidentských režimov pristupovať.

Duvergerov koncept je rozpracovaný obsiahlejšie. Súvisí to najmä s tým, že prichádza s definíciou poloprezidencializmu ako prvý a i v dôsledku jej značnej kritiky, ponúka o niekoľko rokov podstatne prepracovanejšiu verziu svojho ponímania poloprezidencializmu. Postupne sú tak predstavené základné znaky jeho definície, s dôrazom kladeným na postavenie prezidenta v takomto type politického režimu. Práve postaveniu prezidenta je venovaná významná časť tejto podkapitoly, nakoľko sa snaží na základe Duvergeroveho konceptu objasniť a poukázať na faktory, ktoré spôsobujú, že prezidenti rôznych krajín s relatívne podobnými ústavnými kompetenciami môžu zastávať v rámci systému výrazne odlišnú pozíciu.

Nasleduje podkapitola, v rámci ktorej je rozpracovaná druhá definícia poloprezidentských režimov, a ktorej autorom je Giovanni Sartori. Tretia podkapitola je

rozdelená na dve časti, kedy prvá z nich predstavuje koncept dvojice autorov Shugarta a Careyho, pričom sa primárne zameriava na tzv. *premiérsko-prezidentské* režimy, čo v ich ponímaní znamená to isté čo režimy poloprezidentské. V ďalšej časti je tento koncept rozšírený o metódu, ktorá sa venuje kvantifikácii prezidentských právomocí. Predstavená však bude jej modifikovaná verzia.

Druhú kapitolu tvorí aplikácia vybraných teoretických konceptov na politický systém Českej republiky. Práca sa tak snaží zistiť, ktoré definičné znaky z daného konceptu Česká republika vykazuje, resp. či je možné považovať ju z teoretického hľadiska za krajinu s poloprezidentským systémom vlády. Zistenia sú následne rozpracované v čiastkových záveroch každej podkapitoly. K ich vypracovaniu sú využité poznatky týkajúce sa súčasného znenia Ústavy Českej republiky, založené na jej všeobecne prijímanej interpretácii a zavedenej politickej praxi. Dôležité je ale upozorniť na fakt, že koncept *premiérsko-prezidentských* režimov Shugarta a Careyho, nie následne ďalej aplikovaný na Českú republiku. Dôvod tohto rozhodnutia spočíva v tom, že definičné znaky *premiérsko-prezidentských* režimov sú takmer totožné s tými, ktoré vo svojej definícii uvádza Maurice Duverger, nakoľko títo autori ju v podstate od neho prevzali.

Súčasťou druhej kapitoly je taktiež aplikácia modifikovanej metódy kvantifikácie prezidentských právomocí, ktorú pôvodne v rámci konceptu *premiérsko-prezidentských* režimov, predstavili Matthew Shuggart a Jhon Carey. Túto metódu upravila Lee Kendal Metcalfová pre potreby štúdia postavenia hláv v poloprezidentských systémoch. Práve táto jej upravená verzia je v práci aplikovaná i na Českú republiku, za účelom zmerať a vypočítať silu českého prezidenta vyplývajúcu z jeho kompetencií. Na konci podkapitoly sú následne prezentované zistené závery, v rámci ktorých sú výsledné hodnoty českej hlavy štátu porovnávané s hodnotami prezidentov niekoľkých vybraných krajín, s ktorými autorka vo svojej štúdií pôvodne pracovala. Vďaka tejto komparácii je tak možné zistiť, akú silu majú právomoci českého prezidenta, napr. v porovnaní s prezidentom Francúzskej republiky, ktorá je vo všeobecnosti vnímaná ako krajina s poloprezidentským režimom. Táto metóda pracuje s kompetenciami prezidenta, podľa ich zaužívaného ústavného výkladu a zavedenej politickej praxe.

Tretiu časť práce tvorí analýza Ústavy Českej republiky, kedy sa konkrétne zameriava na prvú časť tretej hlavy. Tá je venovaná prezidentovi republiky ako orgánu výkonnej moci. Práca sa sústreďí najmä na kompetencie prezidenta garantované mu

obsahom článkov 62 a 63 Ústavy Českej republiky. Stručný úvod do tejto kapitoly popisuje postavenie prezidenta v rámci politického systému, vyplývajúce nie len Ústavou Českej republiky, ale rovnako i zo zavedenej politickej praxe. Následne stručne vysvetľuje rozdiel medzi výlučnými a kontrasignovanými právomocami českého prezidenta. V súvislosti s využívaním prezidentských právomocí sa potom v rámci konkrétnych prípadov venuje zamysleniu, z akého dôvodu a odkiaľ môžu prameniť spornosti, týkajúce sa ich využívania.

Následne je práca rozdelená do niekoľkých podkapitol, ktoré kopírujú členenie článkov 62 a 63 Ústavy ČR. Každý právomoci, Ústavou zverenej prezidentovi Českej republiky, sa teda venuje jedna samostatná podkapitola. Súčasťou každej podkapitoly bude popis danej kompetencie, jej tradičný všeobecne prijímaný výklad a zaužívaná politická prax jej výkonu. Ďalej, pokiaľ to formulácia daného článku dovoľuje, nasleduje extenzívny výklad konkrétnej právomoci, teda predstavenie možnosti jej odlišnej interpretácie, a zároveň v niektorých prípadoch i jej potenciálneho výkonu v praxi. Dôležitým sa javí poukázať na skutočnosť, že nové interpretácie sú primárne konštruované za účelom posilniť postavenie prezidenta v rámci politického systému tak, aby ho posunuli smerom k poloprezidencializmu. To či je takáto zmena interpretácie danej právomocí prípustná, rozumej pohybujúca sa v medziach ústavnosti, sa práca pokúša vyvodiť z názorov a komentárov popredných českých politológov a odborníkov na ústavné právo. Čiastkový záver každej podkapitoly preto obsahuje jednoznačné stanovisko, či je prezentovaný výklad v súlade s Ústavou Českej republiky. Takisto uvádza do akej miery, resp. či vôbec, priniesla interpretačná zmena kompetencií posilnenie postavenia hlavy štátu Českej republiky.

Literatúra zaoberajúca sa problematikou poloprezidentských režimov je pomerne rozsiahla, kedy ponúka množstvo publikácií hlavne z radov zahraničných autorov. Prvé dve kapitoly vychádzajú najmä z publikácií autorov, v rámci ktorých predstavili svoju definíciu poloprezidencializmu. Maurice Duverger, ktorý ako prvý prichádza s teoretickým ukotvením pojmu poloprezidentských režimov, rozpracoval svoj koncept podrobne v článku *A New Political System Model: Semi-presidential Government*. Práve tento článok poskytol hlavné teoretické zázemie podkapitole venujúcej sa Duvergerovej definícii poloprezidencializmu. Za veľmi prínosnú je možné taktiež považovať prácu Ernsta Vesera, ktorý rozoberá Duvergerov koncept, pričom v závere poukazuje na niektoré jeho nedostatky.

V prípade druhého konceptu, práca vychádza z monografie Giovanni Sartoriho s názvom *Srovnávací ústavní inženýrství*, ktorá bola z originálu preložená v roku 2001 i do českého jazyka. V práci bola využitá práve táto jej preložená verzia, čo zaiste prispelo i k lepšiemu pochopeniu danej problematiky. Najviac prínosná bola záverečná kapitola jej druhej časti, ktorá sa venuje práve charakteristike poloprezidentských režimov. V rámci tejto časti Sartori ponúka vlastnú definíciu poloprezidencializmu spolu so zoznamom krajín, ktoré spĺňajú ním navrhnuté definičné kritériá. Rovnako však poukazuje aj na výhrady, ktoré smeruje k Duvergerovmu konceptu.

Posledné dve podkapitoly teoretickej časti, ktoré sa venujú definícii Matthewa Soberta Shugarta a Jhona M. Careyho a ich metóde kvantifikácie prezidentských právomocí vychádzajú najmä z ich práce *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Tá rovnako poslúžila i Lee Kendall Metcalfovej, k vypracovaniu pozmenenej verzie, ktorá bola nakoniec na účel zmerania sily prezidentských právomocí v práci i využitá.

Najväčším prínosom teoretickej časti z radov českých autorov je príspevok Petra Javůrka *Prezidenti poloprezidentských systémů*, ktorý je súčasťou zborníka *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*, ktorý editovali Miroslav Novák a Miloš Brunclík. Tento zborník významným spôsobom poslúžil k celkovému dotvoreniu jednotlivých podkapitol, nakoľko sa Javůrek vo svojej časti venuje i definíciám autorov rozobratých v tejto práci. Okrem predstavenia a zhrnutia jednotlivých konceptov polprezidencializmu sa taktiež dotýka postavenia hlavy štátu v takomto type režimu a na záver i v stručnosti metódam, ktoré merajú silu prezidentských právomocí.

Druhá časť práce, analytická kapitola, vychádza najmä z analýzy *Ústavy Českej republiky*. Práca sa zameriava na tretiu hlavu Ústavy, ktorá prislúcha výkonnej moci, pričom detailnejšie sa venuje len jej prvej časti, pod ktorú spadá prezident republiky. Najmä články 62 a 63 Ústavy Českej republiky, sú potom predmetom podrobnejšej analýzy. K správne pochopeniu, resp. výkladu Ústavy poslúžili diela *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona* či *Ústava České republiky: Komentář* či monografia Zdeňka Kouděľky s názvom *Prezident republiky*, ktorá podáva ucelený obraz týkajúci sa pravidiel, postupov a tradícií spojených s inštitútom českého prezidenta. Často využívaným zdrojom bola i *Sbírka zákonů*, ktorá slúžila na doplnenie Ústavy, nakoľko pôsobnosť či organizácia niektorých ústavných orgánov bola obsiahnutá a popísaná práve v rámci nich.

Medzi obzvlášť prínosné pre túto časť boli zborníky českých autorov. Konkrétne sa jedná o zborníky *Výkonná moc v ústavním systéme České republiky* a *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Tie pozostávajú z rady príspevkov popredných, najmä českých odborníkov na ústavné právo, či už z akademickej sféry, z radov sudcov či právnikov. Prvý z uvedených zborníkov ponúka prehľadný exkurz do jadra výkonnej moci, jej fungovania či postaveniu prezidenta a predsedu vlády v rámci nej. Druhý menovaný zborník, obsahuje ako všeobecné informácie súvisiace s postavením a funkciou českého prezidenta, tak aj príspevky ktoré sa venujú vzťahu prezidenta smerom k súdnej moci či role hlavy štátu pri zastupovaní Českej republiky navonok. Oba diela je možné zhodnotiť ako veľmi prínosné nie len v rámci štúdia teórie ústavného práva, ale taktiež ako skvelé zhrnutie niekoľkých prípadov právnej praxe.

Posledný zborník, ktorý poslužil k vypracovaniu tohto textu, s názvom *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*, obsahuje v rámci svojej prvej časti tri užitočné príspevky. Tie sa venujú zavedeniu priamej voľby v Českej republike a jej možného vplyvu na prezidentské právomoci a potenciálne zmeny právneho postavenia českého prezidenta, na celistvosť zahraničnej politiky Českej republiky a menovanie členov bankovej rady prezidentom republiky.

Aby sa docielila i odbornosť tejto práce po ústavne-právnej stránke, bolo potrebné zozbierať taktiež názory a vyjadrenia ústavných špecialistov. Tie boli súčasťou či už spomínaných zborníkov, samostatných monografií, rôznych internetových článkov či politologických časopisov, z ktorých využité na účel práce boli príspevky z *Politologickej revue* či zahraničného *Comparative Political Studies*.

1 Poloprezidentské režimy

Česká republika je tradične vnímaná ako krajina s parlamentným systémom vlády. V poslednom období, najmä v súvislosti so zavedením priamej voľby prezidenta, sa však stretávame aj s názormi, ktoré sa pohrávajú s myšlienkou zaradiť Českú republiku do skupiny krajín s tzv. poloprezidentským režimom. Tieto úvahy vyvstávajú najmä v dôsledku zvýšenia legitimacy prezidentského úradu, ktoré priama voľba zaiste priniesla. Práve spôsob voľby prezidenta pomerne často napomáha utvárať charakter režimu, a taktiež úzko súvisí i s vymedzením prezidentských kompetencií, no najmä vplýva na reálne postavenie hlavy štátu v rámci daného politického systému.

Väčšinou sa má za to, že pre parlamentné režimy je charakteristická nepriama voľba prezidenta a naopak, priamo volení prezidenti sú jednou z podmienok toho, aby mohol byť daný režim označený za prezidentský či poloprezidentský. Je však potrebné dodať, že priama voľba hlavy štátu sa s parlamentnou formou vlády nevyklučuje. Pôsobenie a niektoré doterajšie kroky súčasného prezidenta Miloša Zemana však naznačujú, že hlave štátu Českej republiky je potrebné prikladať viac než len symbolickú či reprezentatívnu rolu, ktorá prislúcha hlavám štátu v parlamentných režimoch. Taktiež prezident Zeman rád upozorňuje na možnosť extenzívneho výkladu Ústavy Českej republiky, v dôsledku ktorého by sa mu mohlo podariť posilniť rolu prezidentského úradu najmä v rámci exekutívy.

To či by zavedenie priamej voľby hlavy štátu a extenzívny výklad prezidentských právomocí boli dostačujúcimi podmienkami k prechodu Českej republiky z parlamentného režimu na poloprezidentský, sa pokúsime zistiť v nasledujúcich riadkoch tejto práce. Najprv je však potrebné zoznámiť sa so samotným konceptom poloprezidentských režimov.

S pojmom poloprezidencializmus sa stretávame v 20. storočí, v súvislosti s existenciou krajín, ktorých politické systémy sú tak jedinečné a špecifické, že ich nie je možné začleniť do klasickej dichotómnej štruktúry parlamentných a prezidentských režimov. Práve teória poloprezidencializmu sa tieto krajiny pokúša obsiahnuť a ďalej klasifikovať. Definovať poloprezidencializmus však nie je tak jednoduché, resp. jednoznačné, nakoľko existuje množstvo prístupov, ako tento koncept uchopiť. V prvom rade si treba uvedomiť, že každý poloprezidentský režim je vo svojej podstate režimom *sui generis*. Hoci by sa mohlo javiť, že na základe ústavných parametrov sú si krajiny s poloprezidentským režimom v mnohom podobné, politická prax ich od seba

zásadným spôsobom odlišuje. Vo všetkých typoch politických režimov, pričom nemusí ísť nutne o režim poloprezidentský, je preto potrebné pri ich skúmaní brať do úvahy nie len ústavné nastavenie daného systému, ale rovnako i politickú realitu, ako naznačuje i nasledujúci výrok: „*Žiadnu ústavu nie je možné posudzovať podľa písaného textu. Reálne právomoci daného ústavného orgánu môžu narastať vďaka praktickej aplikácii a z nej vyvozených zvyklostí, alebo sa dokonca môžu naopak rozpúšťať vo víre politickej dynamiky. To tiež vysvetľuje, prečo postavenie rôznych inštitúcií, dokonca v rámci toho istého vládneho typu, široko variuje podľa politických tradícií a politického kontextu*¹“ (Lowenstein citovaný in Mlejnek et al. 2011: 16).

Rovnako nepanuje medzi odborníkmi zhoda na tom či je potrebné vnímať poloprezidentský režim ako syntézu parlamentného a prezidentského systému alebo sa len jedná o striedanie prezidentskej a parlamentnej fázy. Ako riešenie by sa mohlo javiť „*vnímať poloprezidencializmus ako zmiešaný vládny systém s radou čiastkových variant*²“ (Kysela 2006: 8). Zásadným a určujúcim kritériom, ktoré je spoločné pre všetky varianty je duálna štruktúra exekutívnej moci, rozdelená medzi prezidentom a predsedom vlády. Postavenie hlavy štátu v takomto systéme, sa zjednodušene povedané, nachádza niekde na pomedzí postavenia prezidenta v prezidentskom systéme na jednej strane a jeho postavenia v parlamentnom systéme, na strane druhej. Prezident nie je rozhodujúcou zložkou exekutívy, no zároveň jeho kompetencie presahujú tradičné ponímanie prezidenta v parlamentnom režime, ktorému prislúchajú „len“ ceremoniálne či reprezentatívne povinnosti. Tento dôraz kladený na postavenie prezidenta v systéme potom slúži autorom v prípade mnohých definícií k zodpovedaniu otázky, ktoré krajiny môžeme označiť za poloprezidentské, ale rovnako i vysvetliť, čo poloprezidencializmus vlastne je (Javůrek 2008: 13). Nakoľko však neexistuje jedna všeobecne prijímaná definícia poloprezidencializmu, javí sa ako žiaduce pre účel tejto práce predstaviť aspoň tri nasledujúce, ktoré už boli spomínané v úvode.

---

¹ Přełożené autorkou z originálu: „*Žádnou ústavu nelze posuzovat pouze dle psaného textu. Reálné právomoci daného ústavního orgánu mohou narůstat díky praktické aplikaci a z ní vyvozeným zvyklostem, anebo se dokonce mohou naopak rozpouštět ve víru politické dynamice. Což též vysvětluje, proč postavení různých institucí dokonce v rámci téhož vládního typu široce variuje dle politických tradic a politického kontextu*“ (Lowenstein citován in Mlejnek et al. 2011: 16).

² Přełożené autorkou z originálu: „*vnímať poloprezidencializmus jako smíšený vládní systém s řadou dílčích variant*“ (Kysela 2006: 8).

1.1 Duvergerova definícia poloprezidencializmu

Počiatky konceptu poloprezidentských režimov sú nepochybne spojené s menom francúzskeho právnika, sociológa a politológa Maurica Duvergera. V roku 1970 predstavil koncept poloprezidentského systému vlády, ktorý mu poslúžil k vysvetleniu politického systému Francúzskej Piatej republiky založenej v roku 1958, a ktorej prvým prezidentom sa stal generál Charles de Gaulle. Ústavné nastavenie systému zakotvené v Ústave z roku 1958 a v jej následnej novelizácii z roku 1962, no najmä jedinečnosť a špecifickosť fungovania celého politického systému Piatej republiky sa mu tak stali inšpiráciou pri utváraní definície poloprezidencializmu (Veser 1999: 40). Vďaka Duvergerovmu novému typu politického systému tak bolo možné klasifikovať a zaradiť do jednej skupiny štáty, ktoré si boli veľmi podobné v rámci osobitých konštitučných znakov, avšak práve táto „osobitosť“ ich nedovoľovala jednoznačne priradiť či už k parlamentným alebo poloprezidentským režimom. Hoci Piata republika poslúžila Duvergerovi ako východisko k vytvoreniu nového modelu politického systému, je potrebné zamyslieť sa či je možné považovať ju za prototyp tohto konceptu, nakoľko ako už bolo naznačené, každý režim s prívlastkom „poloprezidentský“ je sám o sebe prípadom jedinečným. To však nie je predmetom výskumu tejto práce. Nakoľko bola Duvergerova definícia vystavaná práve na základe analýzy Francúzskej republiky, javí sa ako nanajvýš vhodné brať tento fakt pri predstavení jeho koncepcie do úvahy. Ostatne medzi politológmi panuje zhoda, že Francúzska Piata republika poloprezidentským systémom je, a to je pre účel tejto podkapitoly a využitie Duvergerovej koncepcie zásadné.

Duvergerov koncept poloprezidentskej formy vlády je definovaný iba obsahom Ústavy (Duverger 1980: 166). Podľa jeho definície je možné považovať politický systém za poloprezidentský pokiaľ Ústava, ktorá danému štátu prislúcha, spája v sebe tri nasledujúce prvky: „(1) *Prezident republiky je volený všeobecným volebným právom, (2) disponuje pomerne značnými právomocami, (3) avšak proti nemu stoja premiér a ministri, ktorí disponujú exekutívnymi a vládnyimi právomocami a môžu zostať v úrade, pokiaľ sa neukáže, že parlament je proti nim opozične naladený*“³ (Tamtéž). Pokiaľ však chceme aplikovať túto definíciu i na ostatné štáty, ktoré sa javia spĺňať všetky vyššie vymenované definičné znaky, je potrebné uvedomiť si fakt, že politická

---

³ Preložené autorkou z originálu: „(1) *the president of the republic is elected by universal suffrage, (2) he possesses quite considerable powers; (3) he has opposite him, however, a prime minister and ministers who possess executive and governmental power and can stay in office only if the parliament does not show its opposition to them.*“ (Duverger 1980: 166).

prax sa od znenia ústavy môže v jednotlivých krajinách zásadným spôsobom líšiť. Tento problém sa následne stal predmetom ďalšieho Duvergerovho výskumu.

Medzi krajiny zapadajúce do jeho definície poloprezidencializmu tak radí Rakúsko, Írsko, Island, Francúzsko, Weimarskú republiku, Fínsko a Portugalsko. Jeho snahou bolo zistiť, prečo majú prezidenti v uvedených krajinách i napriek podobným ústavným právomociam odlišné postavenie v rámci politického systému (Veser 1999: 41–43). V snahe vyjasniť tieto rozdielnosti, Duverger rozlišuje tri typy poloprezidentskej formy vlády v skúmaných krajinách, s dôrazom na postavenie prezidenta v nich. Prezident tak môže v systéme zastávať pozíciu: (1) obyčajnej bábky, (2) všemocného prezidenta alebo (3) prezident môže zdieľať svoju moc s parlamentom (Duverger 1980: 167-177). Do prvej skupiny môžeme zaradiť Rakúsko, Írsko a Island, teda krajiny, ktorých prezidenti i napriek tomu, že disponujú význačnými ústavnými kompetenciami ich z nejakého dôvodu nevyužívajú. Hoci tieto krajiny majú Ústavu typickú pre poloprezidentské systémy, v praxi skôr pripomínajú a fungujú ako tie parlamentné. Druhú skupinu reprezentuje práve Francúzska Piata republika, kde je prezident vnímaný ako aktívny hráč, schopný presadzovať svoju vlastnú predstavu politiky. Jeho postavenie v rámci systému je veľmi významné, s potenciálom dominovať systému či schopnosťou vyvažovať, ba niekedy dokonca i prevážiť vplyv ostatných inštitucionálnych hráčov, t.j. parlamentu či premiéra. Do poslednej kategórie priradil štáty, v rámci ktorých sa vyvinul dualizmus premiéra a prezidenta, typický znak poloprezidentského režimu vyplývajúci z jeho definície. Do tejto skupiny tak patria Weimarská republika, Portugalsko a Fínsko (Javůrek 2008: 14–15).

Dodatočne potom Duverger na základe analýzy ústavného postavenie prezidenta v daných krajinách na jednej strane a ich reálneho postavenia na strane druhej, dochádza k záveru, že postavenie prezidenta v danom politickom systéme nedeterminuje nutne len jeho ústavné zakotvenie, ako pôvodne predpokladal. Medzi ďalšie faktory majúce vplyv na reálne postavenie prezidenta tak majú okrem „(1) ústavy i (2) kombinácia tradície a okolností, (3) zloženie parlamentnej väčšiny a (4) vzťah prezidenta k tejto väčšine“⁴ (Duverger 1980: 177). Ako už vyplýva z predošlého textu, rolu ústavy nie je možné vnímať ako jediný rozhodujúci, resp. najdôležitejší faktor, ktorý nám utvára podobu poloprezidentského režimu. Ústavný rámec nám pomáha klasifikovať daný

---

⁴ Preložené autorkou z originálu: „*the actual content of the constitution, the combination of tradition and circumstances, the composition of the parliamentary*“ (Duverger 1980: 177).

politický systém, no v rámci poloprezidentských systémov je potrebné brať do úvahy a venovať zvýšenú pozornosť práve trom zvyšným faktorom.

Silu vplyvu tradície a okolností možno uviesť na príklade Francúzskej Piatej republiky či Fínska. V prípade Piatej republiky to bol zhluk určitých historických okolností, ktoré dopomohli de Gaullovi nie len postaviť sa do čela štátu, no zároveň si vybudovať rešpekt, ktorý mu pomohol zaistiť si dlhotrvajúcu autoritu v rámci systému. Bol to práve de Gaulle, ktorý vybudoval tradíciu silného prezidenta vo Francúzsku. Vo Fínsku vážnosť a sila prezidentského úradu súvisí s nutnosťou udržiavať zvláštne vzťahy so Sovietskym zväzom. Koordinácia zahraničnej politiky spadala podľa ústavy do prezidentských kompetencií a vzhľadom na vypätú situáciu v tomto období, si prezident dokázal vybudovať silnú pozíciu i v rámci vnútornej politiky (Javůrek 2008: 16). Avšak najvýznamnejšie faktory, majúce najväčší vplyv na pozíciu prezidenta v rámci systému, sú posledné dva z vyššie menovaných. V podstate tak môže nastať päť možností postavenia prezidenta v rámci systému, ako výsledok konštelácie zloženia parlamentnej väčšiny, resp. jej absencie a vzťahu prezidenta k nej. Možné variácie sú predstavené v rámci tzv. Duvergerovej mriežky, ktoré znázorňuje *tabuľka č. 1*.

Tabuľka č. 1: Duvergerova transformačná mriežka

		pozícia prezidenta voči parlamentnej väčšine				
		Prezident				
charakter parlamentnej väčšiny		<i>Vodca väčšiny</i>	<i>Opozičník</i>	<i>Člen väčšiny</i>	<i>Neutrálny</i>	
	Skutočná väčšina (viac ako polovica poslancov s hlasovacie disciplínou)	<i>Monolitická</i>	Absolútny monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
		<i>Koalícia s dominantnou stranou</i>	Obmedzený monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
		<i>Vyvážená koalícia</i>	Diarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
	Kváziväčšina (jedna strana sa blíži ½ kresiel, ale potrebuje podporu)		Obmedzený monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
Absencia väčšiny (rôzne väčšiny formované podľa problémov sa nezhodujú)		X	X	X	Diarcha	

Zdroj: Duverger 1980: 186

Duverger uvádza, že pokiaľ neexistuje stabilná a koherentná parlamentná väčšina, litera ústavy a jej praktický výkon sa od seba zásadne nelíšia. Preto pokiaľ budeme vychádzať z predpokladu, že absencia väčšiny v parlamentnom zbore znižuje

pravdepodobnosť zostavenie stabilnej a akcieschopnej vlády tak pozíciu prezidenta táto skutočnosť neoslabí. Avšak nakoľko ani prezident nie je oprávnený vládnuť namiesto vlády, jeho pozíciu to zásadným spôsobom ani neposilní. V takomto prípade môže zastávať rolu akéhosi arbitra, resp. *diarchu* a v rozsahu svojich kompetencií kontrolovať a usmerňovať kroky parlamentu. Táto charakteristika vystihuje zo skúmaných krajín Weimarskú republiku, Fínsko a Portugalsko (Javůrek 2008: 16).

Naopak pri existencii koherentnej parlamentnej väčšiny Duverger predpokladá, že praktický výkon prezidentských kompetencií sa môže značným spôsobom odlišovať od ich ústavného znenia. V tomto prípade preto zohráva dôležitú úlohu práve zloženie parlamentnej väčšiny a vzťah prezidenta k tejto väčšine, ktoré však môžu postavenie prezidenta vychýliť nie len v jeho prospech, ale i opačným smerom. Duverger pracuje so štyrmi rôznymi podobami parlamentnej väčšiny (monolitická, koalícia s dominantnou stranou, vyvážená koalícia, kváziväčšina), a rovnako so štyrmi podobami vzťahu prezidenta k tejto väčšine (prezidenta ako vodca väčšiny, opozičník, člen väčšiny, neutrálny). Z kombinácie týchto dvoch faktorov, resp. ich čiastkových variant, je možné následne odvodiť päť hlavných pozícií, do ktorých sa môže prezident v poloprezidentskom režime dostať (Duverger 1980: 183–186).

Prvou možnosťou, ojedinele sa vyskytujúcou, je pozícia tzv. *absolútneho monarchu*, ktorá nastáva v prípade, že prezident je vodcom monolitckej parlamentnej väčšiny. Prezident v takomto prípade nielenže plne využíva silu jemu zverených právomocí, no pomerne často si prisvojí i autonómny výkon tých, ktoré by mal za normálnych okolností zdieľať s ministerským predsedom. Nakoľko je však premiér v rámci straníckej hierarchie prezidentovi podriadený, takéto správanie mu všeobecne toleruje. V druhej možnosti sa prezident dostáva do postavenie tzv. *obmedzeného monarchu*. V tomto prípade takisto prezident vystupuje ako vodca väčšiny, no tentokrát koalície strán, resp. Duverger pripúšťa pre tento typ i existenciu tzv. kváziväčšiny. A hoci je v rámci koalície jeho strana vnímaná ako dominantná, hlava štátu je nútená brať ohľad na svojich koaličných partnerov, čo zaiste určitým spôsobom obmedzuje autonómny výkon jej právomocí. Do tretej pozície tzv. *diarchu* sa prezident môže dostať v dvoch prípadoch. Ten prvý nastáva vtedy, keď prezident ešte stále vystupuje ako vodca väčšiny, no tá je zložená z relatívne silovo vyvážených subjektov. Druhý prípad bol predstavený v prípade neexistencie parlamentnej väčšiny, no treba dodať, že prezident vystupuje ako stranícky neutrálny. V oboch uvedených príkladoch sa postavenie premiéra a prezidenta začína vyvažovať, no prezident vnímaný ako arbiter

ma výhodu v tom, že môže rozhodovať spory či už v rámci vyváženej koalície alebo na celej politickej scéne. Prezident ako tzv. *symbol* je posledný prípad, kedy je hlava štátu ešte stále členom väčšiny, no už nie je v pozícii jej vodcu, ale len jej rádovým členom, i keď stále pomerne významným. Hoci je prezident spätý s určitou stranou, nemá ambíciu či možnosti plne využívať svoje právomoci, čo je dané tým, že premiér je obvykle jeho nadriadený stranícky kolega. Tzv. *regulátor* je názov pre poslednú pozíciu, v ktorej sa môže prezident ocitnúť. Jedná sa o situáciu, kedy prezident stojí ku ktorémukoľvek z vyššie uvedenému typu parlamentnej väčšiny v opozícii, resp. je k tejto väčšine neutrálny. Opätovne, tak ako v predchádzajúcom prípade, i z tejto konštelácie profituje najmä premiér, ktorý sa teší podpore parlamentu. Prezident je tak limitovaný a oprávnený využívať skutočne len tie kompetencie, ktoré sú zakotvené v Ústave (Javůrek 2008: 17–18).

Aby sme uzavreli Duvergerovu definíciu poloprezidencializmu, je nutné spomenúť ešte jeden kľúčový aspekt, ktorým sa zásadným spôsobom líši napr. od Sartoriho. Duverger totiž poloprezidentský systém nevníma ako samostatný typ politického systému. Podľa neho sa jedná o striedanie prezidentskej a parlamentnej fázy s prevahou tej, ktorá sa môže v danej chvíli oprieť o podporu väčšiny parlamentného zboru (Duverger 1980: 186). Pokiaľ sa teda prezident dostane do pozície *absolútneho* či *obmedzeného monarchu*, systém vykazuje atribúty prezidentských režimov. Ak sa však prezident dostane do postavenia *symbolu* či *regulátora*, systém je možné pripodobniť k parlamentným režimom.

Tento koncept kladúci dôraz na dôležitosť parlamentnej väčšiny a vzťah prezidenta k tejto väčšine nám napomáha k pochopeniu, prečo v skutočnosti existuje množstvo rôznych verzií poloprezidentských režimov. Rovnako sa snaží objasniť, ako už bolo spomínané, prečo sa postavenie prezidentov v krajinách, ktoré majú podobné ústavy, môže tak zásadným spôsobom líšiť. Zároveň je prínosným analytickým nástrojom v skúmaní praxe poloprezidentských režimov.

1.2 Sartoriho definícia poloprezidentských režimov

Giovanni Sartori, taliansky politológ, sociológ a teoretik demokracie, rozpracoval koncept poloprezidentských režimov vo svojom diele *Comparative Constitutional Engineering: An Inquiry Into Structures, Incentives and Outcomes*. Sartori upozorňuje, že na poloprezidentský systém nemožno nazerať ako na striedanie sa dvoch iných systémov (prezidencializmu a parlamentarizmu) tak, ako to navrhoval Duverger,

pretože to by v zásade popieralo svojbytnosť takéhoto systému. Na príklade Francúzskej Piatej republiky uvádza, že „*francúzsky poloprezidentský systém sa rozvinul v zmiešaný systém v pravom slova zmysle, v systém opierajúci sa o flexibilnú štruktúru duálnej authority, teda o dvojhlavú exekutívu, ktorej „prvá hlava“ sa mení (osciluje) v závislosti na zmenách v kombinácii väčšín*⁵“ (Sartori 2001:132). V prípade, že za prezidentom stojí zjednotená väčšina v zákonodarnom zbore, ten sa stáva dominantným v rámci politického systému a dochádza k uplatňovaniu materiálnej ústavy, čo v Sartoriho ponímaní znamená prevahu ústavných zvyklostí nad literou ústavy. Avšak v prípade, že v parlamente existujú rozdielne väčšiny, dominantnejšie postavenie získava premiér, ktorý nachádza podporu vo vlastnej parlamentnej väčšine, a rovnako sa jeho „nárok vládnúť“ opiera o formálnu ústavu, to znamená o to, čo je v nej napísané (Tamtéž). Z pohľadu Sartoriho tak práve táto oscilácia postavenia spomínaných dvoch aktérov s prevahou toho, ktorý má za sebou majoritu, zabezpečuje funkčnosť takéhoto typu systému. A hoci poloprezidentský systém môže mať vo svojej podobe blízko k prezidentskému či parlamentnému režimu, nikdy nebude s nimi identický, ale bude tvoriť samostatný inštitucionálny model politického systému.

Poloprezidentský systém by mal podľa definície Sartoriho spĺňať nasledujúce podmienky:

„(1) *Hlava štátu (prezident) je volený všetudovou voľbou priamo či nepriamo na pevne dané funkčné obdobie,*

(2) *hlava štátu zdieľa exekutívnu moc s premiérom, čo vytvára štruktúru duálnej authority, ktorú vymedzujú tri kritéria:*

(3) *prezident je nezávislý na parlamente, nie je však oprávnený vládnúť sám priamo, a jeho vôľa preto musí byť tlmočená vládou a prechádzať cez jej rozhodnutia,*

(4) *premiér a jeho kabinet naopak predstavujú inštitúcie nezávislé na prezidentovi v tom, že sú závislé na parlamente - sú závislé buď na dôvere alebo na nedôvere parlamentu (alebo no oboch) a v oboch prípadoch potrebujú podporu parlamentnej väčšiny,*

---

⁵ Preložené autorkou z originálu: „*francouzský poloprezidentský systém se rozvinul rozvinul ve smíšený systém v pravém slova smyslu, v systém opírající se o flexibilní strukturu duální authority, tedy o dvouhlavou exekutivu, jejíž „první“ hlava se mění (osciluje) v závislosti na změnách v kombinaci většin*“ (Sartori 2001: 132).

(5) duálna štruktúra autority poloprezidentského systému umožňuje rôzne vyvažovanie systému a taktiež presúvanie mocenskej prevahy v rámci exekutívy, to však pod prísnu podmienkou, že trvá potenciál autonómie každej zložky exekutívy⁶ (Sartori 2001: 140).

Z uvedeného vyplýva, že i Sartori pri definovaní poloprezidencializmu kladie dôraz najmä na prezidenta a jeho postavenie v rámci systému, pričom zvýšenú pozornosť venuje vzájomnému vzťahu hlavy štátu a premiéra. Pokiaľ teda existuje určitá rovnováha zdieľania moci medzi priamo zvoleným prezidentom a premiérom zodpovedným parlamentu, môžeme daný systém klasifikovať ako poloprezidentský. Avšak v krajinách s absenciou takejto rovnováhy sa javí vhodnejšie nazerať na daný systém ako na parlamentný v prípade, že prezident je z výkonu svojej funkcie slabý alebo ako na prezidentský, pokiaľ značne dominuje nad predsedom vlády.

Na porovnanie, Sartori na rozdiel od Duvergera nesúhlasí s tým, že napr. Rakúsko, Írsko či Island je možné považovať za krajiny s poloprezidentským systémom vlády, a to z dôvodu, že hlava štátu je v týchto krajinách relatívne slabou politickou figúrou. Hoci prezidenti týchto krajín disponujú na základe ústavy pomerne značnými právomocami, Sartori vychádza pri hodnotení systému najmä z ich reálneho pôsobenia. Preto praktický výkon prezidentských právomocí ma v rámci Sartoriho definície poloprezidencializmu prednosť pred ich ústavným zakotvením (Elgie 2007: 3–4). To znamená, že na to aby sme určili či je nejaký systém poloprezidentský, musíme zistiť, ako v skutočnosti funguje praktický výkon štátnej moci v danej krajine.

1.3 Koncept premiérsko-prezidentského systému Shugarta a Careyho a ich revidovaná metóda kvantifikácie prezidentských právomocí

V predchádzajúcej časti boli predstavené dve definície poloprezidencializmu, vďaka ktorým sme mohli určiť postavenie prezidentov v takomto type režimu. Ani jedna z nich sa primárne či bližšie nezaoberala silou prezidentských právomocí. Hoci je možné namietat', že druhá Duvergerova podmienka sa venuje práve prezidentským kompetenciám, vágnosť akou je formulovaná nám nedovoľuje predstaviť si pod

---

⁶ Preložené autorkou z originálu: „1. Hlava štátu (prezident) je volena všelidovou voľbou priamo či nepriamo na pevne dané funkční období. 2. Hlava štátu sdíli exekutívnu moc s premiérom, což vytváří strukturu duální autority, již vymezují tři kritéria: 3. Prezident je nezávislý na parlamentu, není však oprávněn vládnout sám či přímo, a jeho vůle proto musí být tlumočena vládou a procházet přes její rozhodnutí. 4. Premiér a jeho kabinet naopak představují instituce nezávislé na prezidentovi v tom, že jsou závislé na parlamentu - jsou závislé buď na důvěře, nebo nedůvěře parlamentu (nebo na obojím) a v obou případech potřebují podporu parlamentní většiny. 5. Duální struktura autority poloprezidentského systému umožňuje různé vyvažování a také přesouvání mocenské převahy uvnitř exekutivy, to však pod přísnou podmínkou, že trvá „potenciál autonomie“ každé složky exekutivy“ (Sartori 2001: 140).

pojmom „značné právomoci“ nič konkrétne. Definícia autorov Shugarta a Careyho, predstavená ako súčasť tejto kapitoly, je však v tomto smere precíznejšia, nakoľko je doplnená i o tento aspekt a sile právomocí prezidenta sa venuje pomerne obsiahle. Druhá časť tejto kapitoly sa venuje kvantifikovanej metóde, ktorá slúži k meraniu sily prezidentských právomocí. Hoci sú jej pôvodnými autormi práve spomínaný Shugart a Carey, táto kapitola pracuje s jej upravenou verziou.

1.3.1 Predstavenie konceptu

Koncept Shugarta a Careyho je rozpracovaný v ich spoločnej práci s názvom *Presidents and Assemblies: Constitutional design and electoral dynamics*, pričom kladie dôraz na podstatné rozdiely medzi semiprezidentskými režimami. Títo autori vytvorili systém klasifikácie založený na distribúcii moci medzi prezidentom a premiérom. Krajiny, v ktorých premiér disponuje rozsiahlejšou výkonnou mocou označujú za *premiérsko-prezidentské* režimy, zatiaľ čo krajiny v ktorých prezident užíva väčšej autority nazvali *prezidentsko-parlamentné* režimy. *Premiérsko-prezidentské* režimy boli podľa nich najčastejšie sa vyskytujúcou formou semiprezidencializmu a ich existenciu je možné vypožorovať naprieč Východnou Európou. (Roper 2002: 253-254)

A hoci boli tieto dve kategórie navrhnuté z dôvodu lepšie postihnúť rozdiely distribúcie moci v rámci exekutívy, niektorí politológovia ich kritizujú, že zbytočne rozdiely medzi jednotlivými krajinami zveličujú. Giovanni Sartori napríklad považuje kategóriu *prezidentsko-parlamentných* režimov za úplne zbytočnú, nakoľko sem spadá iba minimum štátov. Následne dodáva, že v dôsledku oscilácie moci medzi prezidentom a premiérom je „...nezmyslom vytvárať kategóriu s pohyblivého piesku...“⁷ (Sartori 2001: 141). Taktiež pre účel tejto práce sa javí podstatnejšie a i užitočnejšie pracovať len s prvou spomenutou kategóriou, a teda tou, ktorá sa venuje *premiérsko-prezidentským* režimom.

Shugart a Carey pri vytváraní časti konceptu venujúcej sa *premiérsko-prezidentským* režimom, vychádzali z definície poloprezidentských režimov Maurica Duvergera. Prezident je volený priamo, pričom nie je nutne hlavným predstaviteľom exekutívy, ale skôr koexistuje s premiérom, stojacim na čele vlády. Zároveň prezident disponuje pomerne významnými právomocami, ktoré nemusia byť nevyhnutne legislatívneho charakteru. Prezident môže vlastniť i značné nelegislatívne

---

⁷ Autorkou preložené z originálu: „...nemá smysl pokoušet se odvozovat nějakou kategori z pohyblivého písku...“ (Sartori 2001: 141).

právmocami, ako sú napr. vytváranie vládneho kabinetu a s tým súvisiace nominačné a menovacie kompetencie. Zvyčajne má prezident taktiež právo rozpustiť zhromaždenie. Dôležité je, že *premiérsko-prezidentský* režim negarantuje žiadne záruky legislatívnej kontroly zo strany prezidenta smerom k vládnemu kabinetu či zhromaždeniu. To by bolo rozpore s kritériom, že existencia vlády je závislá na zhromaždení. Z toho vyplýva, že prezident nemá právomoc samostatne rozpustiť kabinet ministrov, ktorý má dôveru parlamentu (Shugart, Carey 1992: 23–24).

1.3.2 Kvantifikácia prezidentských právomocí

Vo všeobecnosti k tomu, aby sme zistili silu jednotlivých prezidentských kompetencií, musíme zvoliť taký prístup, ktorý nám ich dokáže nejakým spôsobom zmerať. Táto podkapitola sa preto zameria práve na kvantifikáciu vybraných prezidentských kompetencií, vďaka čomu bude následne možné vyjadriť silu i českého prezidenta z nich vyplývajúcu. Hoci existuje i v tomto smere niekoľko metód, ako pristupovať k meraniu prezidentských právomocí, táto podkapitola bude pracovať s modifikovanou verziou metódy Matthewa Soberga Shugarta a Jhona M. Careyho, ktorá sa javí pre účel tejto podkapitoly ako najvhodnejšia.

Ako už bolo v predchádzajúcej kapitole spomínané, Shugart a Carey predstavili svoju hodnotiacu metódu v rámci ich spoločného diela *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*, ako súčasť ich definičného konceptu venujúceho sa poloprezidencializmu, resp. v ich prípade *premiérsko-prezidentským* režimom. Základom tejto metódy je zoznam šiestich legislatívnych a štyroch nelegislatívnych právomocí. Každá z nich môže následne naberať rôzne hodnoty v rozmedzí od nuly po štyri body, v závislosti od možnosti variácie danej kompetencie (Shugart, Carey 1992: 148–158). Rovnako treba podotknúť, že každá z kompetencií môže naberať rozličné hodnoty a nemusí nutne kopírovať uvedenú škálu, a teda obsahovať všetkých päť variant ohodnotenia⁸. Práve toto odstupňovanie umožňuje obsiahlejšie a precíznejšie zmeranie jednotlivých prezidentských právomocí, a zároveň nám táto metóda pomôže lepšie pochopiť charakter daného režimu. A to je zrejme i najväčšia devíza tejto metódy. Autori pri jej vytváraní brali ohľad na rozmanitý charakter politických režimov, a hoci sa rozhodli pracovať s menším počtom kompetencií, snažili sa prihliadať k tomu, aký význam zastávajú pre klasifikáciu jednotlivých kategórií politických systémov (Javůrek 2008:22).

---

⁸ Pôvodná verzia metódy kvantifikácie prezidentských právomocí autorov Shugarta a Careyho sa nachádza v prílohe číslo 2.

Ako nevýhoda sa môže naopak javiť fakt, že autori do súpisu prezidentských kompetencií zaradili i niekoľko takých, ktorými vo väčšine prípadov disponujú iba hlavy štátov s prezidentským režimom. To znamená, že v poloprezidentských režimoch sa vyskytujú len zriedka a v parlamentných režimoch by sme ich s najväčšou pravdepodobnosťou nenašli vôbec. Jedná sa napr. o právomoc prezidenta vydávať dekréty či jeho rozpočtové právomoci. Takisto treba uviesť, že v rámci ich skúmania dosiahlo Francúzsko, považované za prototyp krajiny s poloprezidentským režimom s pomerne silným postavením prezidenta, v rámci hodnotenia iba päť bodov z celkových 40 možných. Rovnaký počet bodov získal i rakúsky prezident, a napr. ten fínsky získal osem bodov, čo bol najvyšší dosiahnutý výsledok spomedzi európskych krajín. Zaujímavosťou je, že žiadna z krajín, ktoré zahrnuli Shugart a Carey do svojej analýzy, nedosiahla hornú hranicu hodnotenia a najvyšší počet 24 bodov dosiahol chilský prezident, hodnotený podľa ústavy z roku 1969 (Shugart, Carey 1992: 148–158). A práve za účelom eliminácie niektorých nedostatkov pôvodnej metódy je vhodnejšie využiť jej modifikovanú verziu.

Modifikáciu metódy Shugarta a Careyho predstavila vo svojej práci *Measuring Presidential Power* Lee K. Metcalfová. Tá revidovala škálu hodnotenia tým, že ju v niekoľkých prípadoch rozšírila alebo sa pokúsila podrobnejšie špecifikovať obmedzenia, s ktorými sa prezident musí stretávať v rámci výkonu svojich právomocí. Zoznam právomocí zároveň doplnila o ďalšiu legislatívnu právomoc, a to možnosť prezidenta postúpiť zákon k preskúmaniu Ústavným súdom. Ako sama uvádza, v období keď Shugart a Carey predstavili svoju metódu nebola táto právomoc natoľko rozšírená a to bol pravdepodobne dôvod, prečo ju pôvodná metóda neobsahovala. Nakoľko si ju však po vzore Francúzska do svojich ústav začlenili i mnohé postkomunistické štáty, ako napr. Poľsko či Rumunsku, Metcalfová považuje za dôležité zaradiť ju do svojho zoznamu (Metcalfová 2000: 668–673). V rámci svojej štúdie hodnotí právomoci prezidentov Fínska, Rakúska, Francúzska a šiestich krajín Strednej a Východnej Európy (Metcalfová 2000: 660). Toto obohatenie o postkomunistické krajiny zaiste prispelo k relevantnosti tejto pozmenenej metódy.

Ako už bolo naznačené, dôvodom k revízií pôvodnej metódy bolo na jednej strane prehĺbiť a navýšiť význam určitých ústavných procedúr a na strane druhej ju uspôbiť tak, aby pokryla i špecifiká poloprezidentských systémov. V pôvodnom prístupe v podstate absentoval dôraz na dualitu v rámci exekutívy, ktorá je pre poloprezidentské režimy typická, naopak vyzdvihoval do popredia rolu prezidenta

a parlamentu, teda hlavných aktérov prezidentských či parlamentných režimov. (Javůrek 2008: 23). A práve Metcalfovej úsilie poukázať na prítomnosť a osobitosť tretieho typu režimu, bolo hlavným dôvodom výberu tejto modifikovanej metódy.

Metóda Lee K. Metcalfovej je predstavená v *tabuľke č. 2*. Táto tabuľka obsahuje zoznam vybraných siedmich legislatívnych a štyroch nelegislatívnych prezidentských právomocí. Do zoznamu legislatívnych prezidentských právomocí autorka začlenila tzv. vreckové veto, parciálne veto, vydávanie dekrétov, rozpočtové právomoci, vyhlasovanie referenda a tiež právomoc predložiť zákon k súdnemu prieskumu. Súčasťou súpisu nelegislatívnych právomocí sú tri, ktorými prezident disponuje vo vzťahu k vládneho kabinetu. Konkrétne sa jedná o jeho kompetencie podieľať sa na zostavovaní a odvolávaní vládneho kabinetu, a taktiež možnosti vysloviť mu nedôveru. Poslednou zvolenou je legislatívna právomocou prezidenta rozpustiť zhromaždenie (Metcalfová 2002: 168–672).

Každá z uvedených právomocí, rovnako ako v pôvodnej verzii tejto metódy, môže naberať hodnoty od nuly po štyri body, pričom nemusí nutne obsiahnuť celú uvedenú škálu. Štyri body sa pripíšu prezidentovi za danú právomoc v tom prípade, pokiaľ sa pri jej výkone rozhoduje celkom autonómne, bez akýchkoľvek obmedzení zo strany iných politických aktérov. Ak je však pri výkone danej právomoci limitovaný, kompetencia môže byť ohodnotená jedným, dvoma alebo tromi bodmi, pričom jeden bod značí najväčšiu mieru závislosti. V prípade, že prezident danou právomocou nedisponuje, nepripočíta sa mu do celkového súčtu ani jeden bod (Tamtéž). Konkrétne znenia, ktoré stoja za jednotlivými číselnými hodnotami u každej právomoci, sú vyjadrené v *tabuľke č. 2*.

Tabuľka č. 2: Revidované prezidentské právomoci (Lee K. Metcalf)

LEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI	NELEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI
<p><i>Vreckové veto</i></p> <p>4 – Neprehlasovateľné</p> <p>3 – Prehlasovateľné špeciálnou väčšinou</p> <p>2 – Prehlasovateľné absolútnou väčšinou všetkých poslancov</p> <p>1 – Prehlasovateľné jednoduchou väčšinou kvóra</p> <p>0 – Neexistuje</p>	<p><i>Zostavenie vládneho kabinetu</i></p> <p>4 – Prezident menuje ministrov bez nutnosti schválenia zhromaždenia</p> <p>3 – Prezident menuje ministrov so súhlasom zhromaždenia</p> <p>2 – Prezident menuje kabinet ministrov pod podmienkou potvrdenia alebo investitúry zhromaždenia</p> <p>1 – Prezident nominuje ministerského predsedu, ktorý potrebuje dôveru zhromaždenia, ministerský predseda menuje ostatných ministrov, prípadne so súhlasom prezidenta</p> <p>0 – Prezident nemôže menovať ministrov, výnimkou je, že tak učíní na základe odporúčania zhromaždenia</p>
<p><i>Parciálne veto</i></p>	<p><i>Rozpustenie vládneho kabinetu</i></p>

<p>4 – Neprehlasovateľné 3 – Prehlasovateľné špeciálnou väčšinou 2 – Prehlasovateľné absolútnou väčšinou všetkých poslancov 1 – Prehlasovateľné jednoduchou väčšinou kvóra 0 – Neexistuje</p>	<p>4 – Prezident odvoláva ministrov podľa vlastnej vôle 3 – Prezident odvoláva ministrov za súhlasu zhromaždenia 2 – Prezident odvoláva ministrov, avšak iba za určitých podmienok 1 – Prezident odvoláva ministrov na návrh ministerského predsedu 0 – Ministri môžu byť odvolaní iba zhromaždením na základe vyslovenia nedôvery</p>
<p>Vydávanie dekrétov 4 – Vyhradená právomoc, nezrušiteľnosť 2 – Prezident má s niekoľkými právomocami dočasnú právomoc vydávať dekréty 1 – Obmedzená právomoc vydávať dekréty 0 – Neexistuje, alebo ju na prezidenta deleguje zhromaždenie</p>	<p>Vyslovenie nedôvery 4 – Zhromaždenie nemôže vysloviť nedôveru a odvolať vládny kabinet či ministrov 2 – Zhromaždenie môže vysloviť nedôveru, avšak prezident môže následne rozpustiť zhromaždenie 1 – „Konštruktívne vyjadrenie nedôvery“ (väčšina v rámci zhromaždenia musí predstaviť alternatívny vládny kabinet) 0 – Neobmedzené vyslovenie nedôvery zo strany Zhromaždenia</p>
<p>Zákonodarná iniciatíva (reserved policy areas) 4 – Zhromaždenie nemôže podávať pozmeňovacie návrhy 2 – Zhromaždenie môže obmedzene podávať pozmeňujúce návrhy 1 – Zhromaždenie môže neobmedzene podávať pozmeňujúce návrhy 0 – Prezident nemá zákonodarnú iniciatívu</p>	<p>Rozpustenie zhromaždenia 4 – Neobmedzené 3 – Obmedzené početnosťou či lehoty v rámci volebného obdobia 2 – Vyžaduje nové prezidentské voľby 1 – Obmedzené: ako reakcia na špecifickú situáciu 0 – Nie je ustanovené</p>
<p>Rozpočtové právomoci 4 – Prezident zostavuje rozpočet, nemožno podávať pozmeňujúce návrhy 3 – Zhromaždenie môže znížiť avšak nie zvýšiť množstvo rozpočtových položiek 2 – Prezident nastavuje horný limit celkových výdavkov, ktorý môže byť pozmenený zhromaždením 1 – Zhromaždenie môže navýšiť výdavky iba v prípade navýšenie príjmov 0 – Neobmedzená právomoc zhromaždenia zostaviť rozpočet alebo k nemu podávať pozmeňujúce návrhy</p>	
<p>Vyhlásenie referenda 4 – Neobmedzené 2 – Obmedzené 1 – Vyžaduje kontrasignáciu ministra 0 – Prezident nemá právomoc vyhlasovať referendum</p>	
<p>Súdny prieskum 4 – Predkladá len prezident 2 – Prezident, Kabinet, alebo väčšina v zhromaždení môže predložiť 1 – Prezident, kabinet, alebo menšina v zhromaždení môžu predložiť 0 – Prezident nemá právomoc</p>	

Zdroj: Lee K. Metcalf 2002: 669–670

Nasledujúca *tabuľka č. 3* znázorňuje, ako dopadli pri aplikácii tejto metódy štáty, s ktorými autorka pracovala v rámci svojej štúdie. Pôvodný zoznam krajín, ktorý

tvoria Bulharsko, Fínsko, Francúzsko, Chorvátsko, Macedónsko, Poľsko do roku 1997, Rakúsko, Rumunsko a Slovinsko je v tabuľke doplnený o Českú republiku. Nakoľko sa autorka venuje krajinám, ktoré je podľa nej možné zaradiť medzi poloprezidentské režimy, doplnením o Českú republiku môžeme zhodnotiť, ktoré právomoci má česká hlava štátu podobné z prezidentmi týchto krajín, a ktoré ju naopak, určitým spôsobom od nich odlišujú.

Tabuľka č. 3: Revidované právomoci prezidentov podľa krajín - (Lee K. Metcalf)

	LEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI								NELEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI				
	<i>Vreckové veto</i>	<i>Parciálne veto</i>	<i>Vydávanie dekrétov</i>	<i>Zákonodarná iniciatíva</i>	<i>Rozpočtové právomoci</i>	<i>Vyhlasenie referenda</i>	<i>Státny príslušníkom</i>	<i>Celkom</i>	<i>Zostavenie vládného kabinetu</i>	<i>Rozpušenie vládného kabinetu</i>	<i>Vyslovenie nedôvery</i>	<i>Rozpušenie zhromaždenia</i>	<i>Celkom</i>
Rakúsko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	5
Fínsko	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	4	7
Francúzsko	1	0	1	0	0	1	1	4	1	1	0	3	5
Bulharsko	2	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1	1
Chorvátsko	0	0	1	0	0	1	0	2	2	1	2	1	6
Macedónsko	2	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1
Poľsko 1997	2	0	0	0	0	1	1	4	1	1	1	1	4
Rumunsko	1	0	0	0	0	4	1	6	1	1	0	1	3
Slovinsko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	3

2 Aplikácia vybraných teórií na Českú republiku

Po predstavení jednotlivých teoretických konceptov budú postupne v priebehu nasledujúcej kapitoly aplikované na prípad Českej republiky. Najskôr bude skúmané, či podľa definície Duvergera a Sartoriho Česká republika naplnia znaky poloprezidentského režimu. Následne bude použitá metóda kvantifikácie právomocí prezidenta, ktorej upravenú metódu predstavila Lee K. Metcalf, vďaka ktorej bude možné porovnať silu právomocí českého prezidenta s hlavami iných európskych štátov.

2.1 Aplikácia Duvergerovej teórie na Českú republiku

Po aplikácii Duvergerovej definície poloprezidencializmu môžeme konštatovať, že Česká republika spĺňa všetky jej stanovené kritériá. Priama voľba prezidenta bola do ústavného systému inkorporovaná v roku 2012, kedy prvým takto zvoleným prezidentom bol hneď nasledujúci rok Miloš Zeman. Čo sa týka druhého kritéria, tak vzhľadom na absenciu bližšej špecifikácie použitého spojenia „pomerné značné právomoci“ budeme mať za to, vychádzajúc z čl. 62 Ústavy ČR, že prezident nimi disponuje. Tento článok priznáva českému prezidentovi radu relatívne významných právomocí, ktoré sú výlučne v jeho kompetencii. Rovnako posledné kritérium Česká republika spĺňa, nakoľko podľa obsahu Ústavy Českej republiky, druhú zložku exekutívy tvorí práve vláda, zložená s premiérom a ministrom. Parlament, v tomto prípade jeho druhá komora Poslanecká snemovňa, môže vláde vyjadriť stratu podpory dvoma spôsobmi. Prvým je nevyslovenie dôvery vláde, ktoré vychádza s vládnej iniciatívy a druhým podpora návrhu vyslovenia nedôvery vláde, kedy iniciátorom je samotná Poslanecká snemovňa, resp. predpísaný minimálny počet jej poslancov (Ústava ČR). Z uvedeného vyplýva, že Českú republiku je možné na základe Duvergerovej definície zaradiť medzi poloprezidentské režimy. Avšak ako bolo naznačené, každý poloprezidentský režim je jedinečný, a preto je v nasledujúcich riadkoch aplikovaný i rozšírený Duvergerov koncept, ktorý bližšie špecifikuje postavenie prezidenta v takomto type režimu.

Zhodnotiť postavenie českého prezidenta v rámci politického systému už nie je také jednoznačné. Vo všeobecnosti však môžeme konštatovať, že praktický výkon právomocí sa v mnohom nelíši od ich ústavného zakotvenia. Využívajúc Duvergerovo delenie, s určitosťou nemôžeme považovať súčasného prezidenta Zemana za všemocného prezidenta (*all powerfull president*), nakoľko nedisponuje ústavným

a v súčasnosti ani reálnym potenciálom dominovať politickému systému. Rovnako je veľmi limitovaný pokiaľ by mal v úmysle presadzovať vlastnú politiku, nakoľko by musel nájsť podporu u strán, ktoré sú za súčasného zloženia Poslaneckej snemovne ideologicky veľmi rozmanité. To samozrejme nevyklučuje možnosť, že by sa mu za určitých okolností mohlo podariť presadiť aspoň časť svojej agendy, no pravdepodobnosť, že by to malo negatívny vplyv na postavenie ostatných inštitucionálnych hráčov, teda parlamentu či premiéra, je relatívne nízka. Z Ústavného hľadiska, ale nevlastní výlučnú právomoc, ktorá by mu dovoľovala autonómne určovať smer politiky. A hoci prezident z Ústavy disponuje niekoľkými pomerne významnými právomocami, zavedená politická prax nenaznačuje, že by v súvislosti s ich výkonom mohol prevážiť vplyv premiéra či sa mu v tomto smere rovnať. Aj čl. 67 Ústavy ČR explicitne stanovuje, že vrcholným orgánom výkonnej moci je vláda. Premiérovi tak z ústavného hľadiska prislúcha dominantné postavenie v rámci exekutívy.

Z doterajšieho počínania súčasného českého prezidenta je zreteľné, že sa neuspokojí len s pozíciou symbolickej hlavy štátu, ktorá reprezentuje Českú republiku podľa vládnych inštrukcií. Prezident Zeman sa neobáva vyjadriť nahlas svoje názory a postoje k určitým témam, pričom očakáva, že jeho názor bude pri utváraní či už domácej alebo zahraničnej politiky minimálne zohľadnený. Pokiaľ nie je jeho názor braný v úvahu, rád kladie dôraz na silu prezidentského úradu vyplývajúcu zo zvýšenej legitimacy v dôsledku zavedenia priamej voľby či z extenzívneho výkladu svojich právomocí. Postavenie českého prezidenta je preto možné považovať za silnejšie, ako je tradičné postavenie hlavy štátu v parlamentných režimoch.

Pri zasadení súčasného českého prezidenta do Duvergerovej transformačnej mriežky, zodpovedá jeho doterajšie postavenie typu, ktorý je označený pojmom *regulátor*. Prezident Zeman zastáva k súčasnej parlamentnej väčšine neutrálny postoj a minimálne na oficiálnej úrovni nejaví záujem rozvíjať bližšie vzťahy ani s jednou z politických strán zastúpených v Poslaneckej snemovni. Hoci by sa dalo predpokladať, že ako bývalý predseda Českej strany sociálne demokratickej bude mať tendencie budovať vzájomnú spoluprácu so sociálnymi demokratmi, súčasná rétorika oboch, prezidenta Zemana a premiéra Bohuslava Sobotku, tomu nenasvedčuje.

Potenciálne by sa český prezident mohol dostať i do pozície tzv. *diarchu*, a to v prípade, že by sa súčasná, pomerne nekonzistentná koalícia dostala do krízy. Pri neexistencii parlamentnej väčšiny by tak prezident, ako stranícky neutrálny aktér, mohol do vzniknutej situácie vstupovať ako arbiter, s potenciálom rozhodovať spory

i v rámci celej politickej scény. Postavenie prezidenta a premiéra by sa v tomto prípade začínalo vyvažovať, ba jemne vychýľovať v prospech prezidenta.

2.2 Aplikácia Sartoriho definície na Českú republiku

Prvé kritérium, ktoré vo svojej definícii poloprezidentských režimov Sartori stanovil, priama voľba hlavy štátu, Česká republika zaiste spĺňa. Súčasťou prvého definičného bodu je tiež podmienka pevne stanoveného funkčného obdobia, ktoré v prípade českého prezidenta činí päť rokov, pričom úradu sa ujíma zložením sľubu (Ústava ČR). Druhý bod je potrebné vnímať komplexne zo zvyšnými tromi. V prípade Českej republiky hlava štátu zdieľa exekutívnu moc s predsedom vlády, čím je vytvorená štruktúra duálnej autority, ktorá je kľúčovým znakom poloprezidentských režimov. Ako už bolo uvedené v súvislosti s definíciou Duvergera, deľba výkonnej moci je zakotvená priamo v Ústave Českej republiky. Prezidentova závislosť na parlamente bola odstránená práve zavedením priamej voľby. Z charakteru deľby moci v rámci exekutívy rovnako vyplýva, že prezident nie je kompetentný vykonávať svoju politiku autonómne a k jej úspešnému uplatneniu potrebuje vládnu podporu.

Predseda vlády spolu s ministrami sú vo všeobecnosti orgánmi nezávislými na prezidentovi a ich závislosť spočíva na dôvere, resp. nedôvere parlamentu. V oboch týchto prípadoch je potrebná podpora parlamentnej majority. Pokiaľ však dôjde k situácii, ktorá nastala v júni roku 2013 a trvala do začiatku januára 2014, je možné uvažovať či existencia vlády závisí výlučne na parlamente. Uvedený termín označuje obdobie trvania úradníckej vlády Jiřího Rusnoka, kedy si prezident Zeman presadil jej vznik proti vôli väčšiny poslancov. A hoci následne v auguste Rusnokova vláda nezískala dôveru Poslaneckej snemovne, v demisii zostala vládnuť až do začiatku nového roka. Prezident odmietol menovať inú osobu, ktorá by vzišla z návrhu bývalej vládnej koalície a radšej preferoval udržiavať pri živote Rusnokovu vládu v demisii (Kopecký 2013b). Tento príklad je tu uvedený z cieľom poukázať na to, že hoci sa táto vláda neopierala o dôveru parlamentu, podarilo sa jej vďaka prezidentovi nielen vzniknúť, ale rovnako ju i umelo udržiavať pri moci. Nakoľko bol však tento prípad akýmsi precedensom, môžeme skonštatovať, že Česká republika spĺňa i štvrtý bod Sartoriho definície. Piata podmienka sa javí byť tiež dodržaná, keďže dvojhlavá štruktúra exekutívy vytvára priestor k vyvažovaniu politického systému, pri zachovaní autonómie jej jednotlivých zložiek. Na základe vyššie uvedených skutočností je možné,

na základe využitia Sartoriho definície, zaradiť Českú republiku medzi krajiny s poloprezidentským systémom vlády.

2.3 Aplikácia Metcalfovej metódy na Českú republiku

Prvé dve z uvedených legislatívnych právomocí, tzv. vreckové a parciálne veto, českému prezidentovi Ústava negarantuje. Hoci česká hlava štátu nedisponuje ani jedným typom z uvedených prezidentských viet, predsa len mu táto právomoc prislúcha, no v podobe veta suspenzívneho. I keď je tento typ veta uprednostňovaný skôr v parlamentných režimoch, v prostredí Českej republiky sa v rukách jej doterajších prezidentov stalo pomerne silným a často využívaným prostriedkom. Prezident má na základe čl. 50 Ústavy právomoc vrátiť prijatý zákon, s výnimkou zákona ústavného, späť do Poslaneckej snemovne. K prehlasovaniu jeho veta je potrebná nadpolovičná väčšina všetkých poslancov (Ústava ČR). V súvislosti s aplikáciou tejto metódy je táto skutočnosť irelevantná, a preto nemôžeme českej hlave štátu udeliť za prvé dve nelegislatívne právomoci žiaden bod.

Ako bolo spomínané pri predstavení tejto metódy, vydávanie dekrétov či rozpočtové právomoci prislúchajú hlavám štátu skôr v prezidentských režimoch, pričom v tých poloprezidentských sa s nimi stretáme len zriedka. Metcalfová sa preto pokúsila zamerať sa na jednotlivé špecifiká, ktoré môžu prislúchať výkonu týchto kompetencií. Toto precíznejšie škálovanie sa však v prípade Českej republiky javí ako nepodstatné, nakoľko podobne ako v prvých dvoch prípadoch, neprislúcha českému prezidentovi z Ústavy ani jedna z týchto právomocí. Český prezident preto nezískava ani tentokrát žiaden bod. V súvislosti z rozpočtovou právomocou je to vláda Českej republiky, ktorej prislúcha právomoc zostaviť a predložiť návrh štátneho rozpočtu. Nezanedbateľnou právomocou prezidenta v tomto procese je možnosť vetovať takéto vládny zákon, nakoľko Ústava nevyklučuje možnosť prezidenta vetovať práve finančné zákony, medzi ktoré ten o štátnom rozpočte môžeme zaradiť. Aj keď táto skutočnosť nijako neovplyvní bodové hodnotenie prezidenta, určite je vhodné, vzhľadom k jej nemalej dôležitosti, minimálne na ňu upozorniť.

Zákonodarná iniciatíva v prípade Českej republiky náleží vláde, poslancom, skupine poslancov, Senátu či Vyším územným samosprávnym celkom (Ústava ČR). Z uvedeného vyplýva, že český prezident právo predkladať zákony nemá a žiadny bod mu ani v tomto prípade nie je možné prideliť. V procese prijímania zákonov je najsilnejšou prezidentskou právomocou už spomínané suspenzívne veto, avšak iný

legitímny nástroj, vďaka ktorému by sa mu mohlo priamo podariť presadiť svoju legislatívnu iniciatívu, nemá.

V prípade Českej republiky je inštitút referenda zahrnutý v druhom odseku článku 10a Ústavy Českej republiky. Avšak vykonávací zákon, ktorý by bližšie špecifikoval podmienky jeho vyhlásenia či platnosti, zatiaľ prijatý nebol. K vyhláseniu referenda na celoštátnej úrovni došlo v Českej republike doteraz len jediný raz, a to v júni v roku 2013, v súvislosti s jej vstupom do Európskej únie. V tomto prípade a len na tento účel tak došlo k prijatiu ústavného zákona č. 515/2002 Sb. s názvom „*Ústavný zákon o referende o vstupe Českej republiky do Európskej únie a o zmenách Ústavného zákona č. 1/1993 Sb. v plnom znení*“⁹ (Zákon č. 515/2002 Sb.). Tento zákon však nemá všeobecnú platnosť, nakoľko bol prijatý len jednorazovo k uvedenému účelu (Vodička, Cabada 2007: 165). A hoci bol vyhlásením referenda v tomto prípade poverený prezident republiky, nemôžeme na základe vyššie uvedených dôvodov, možnosť vyhlásenia referendum začleniť do zoznamu jeho kompetencií. Českému prezidentovi tak nepridelíme bod ani v tomto prípade.

Posledná z legislatívnych právomoci, možnosť predkladať zákony k súdnemu prieskumu, je v rámci Ústavy nepriamo obsiahnutá v čl. 87. Tento článok ďalej upravuje *Zákon č. 182/1993Sb, o Ústavním soudu*, ktorý stanovuje, že návrh na zrušenie zákona alebo jeho jednotlivých ustanovení môžu podať prezident, skupina najmenej 41 poslancov alebo skupina najmenej 17 senátorov, senát Ústavného súdu a vláda (Zákon č. 182/1993 Sb.). Prezidentovi preto pridáme jeden bod, nakoľko výkon tejto právomoci je zverený aj iným orgánom štátnej moci a v prípade poslancov, resp. zhromaždenia je k podaniu návrhu potrebná len ich menšina.

Prvá z uvedených nelegislatívnych právomocí, a to možnosť prezidenta podieľať sa na zostavovaní vládneho kabinetu, je zakotvená v čl. 68 Ústavy Českej republiky. Tento článok popisuje nie len celý proces, ale i podiel, ktorý prezidentovi v súvislosti so zostavovaním vlády prislúcha. Jeho úlohou je menovať predsedu vlády a na jeho návrh i ostatných členov vlády, ktorí musia následne do 30 dní predstúpiť pred Poslaneckú snemovňu a požiadať ju o vyslovenie dôvery. V prípade, že takto menovanej vláde dôvera vyslovená nebola, opakuje sa celý proces ešte raz. Pokiaľ by sa vláde nepodarilo získať dôveru Parlamentu ani druhýkrát, predsedu vlády vymenuje

---

⁹ Pôvodný názov ústavného zákona 515/2002 Sb.: „*Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů*“.

prezident na návrh predsedu Poslaneckej snemovne (Ústava ČR). Právomoc prezidenta menovať premiéra a následne i ďalších členov vlády je obsiahnutá v čl. 62 Ústavy ČR, v rámci zoznamu jeho výlučných právomocí. Nakoľko však musí takéto menovanie následne potvrdiť Parlament, a to vyslovením dôvery vláde, českému prezidentovi pridelieme za túto právomoc dva body.

S predchádzajúcou právomocou evidentne súvisí i tá ďalšia, konkrétne rozpustenie vládneho kabinetu, resp. odvolávanie vlády. Prezidentovi sme v tomto prípade, na základe tradičného výkladu prezidentských právomocí, prideliť jeden bod. To znamená, že prezident môže odvolávať ministrov, avšak len na návrh premiéra. Oporu tohto tvrdenia je možné nájsť v čl. 68 či 74 Ústavy Českej republiky.

Posledná z nelegislatívnych právomocí, ktorá sa viaže na vzťah prezidenta k vláde, je možnosť vyslovenia nedôvery vládneho kabinetu. Touto právomocou v rámci českého politického systému, vychádzajúc z čl. 72 Ústavy Českej republiky, nedisponuje prezident, ale Poslanecká snemovňa Českej republiky. Z uvedeného dôvodu nemôžeme túto právomoc u českého prezidenta ohodnotiť inak než nulou.

Na záver nám zostáva vyhodnotiť poslednú zo zoznamu nelegislatívnych právomocí, a teda proces rozpúšťania zhromaždenia, resp. Poslaneckej snemovne. Čl. 35 Ústavy Českej republiky obsahuje štyri prípady, kedy sa prezident môže podľa vlastného uváženia rozhodnúť či Poslaneckú snemovňu rozpustí a jeden prípad, kedy tak urobiť musí. Nakoľko je táto jeho právomoc obmedzená tým, že sa viaže na špecifickú situáciu, prezidentovi je pridelený jeden bod.

Na základe aplikácie Metcalfovej modifikovanej metódy sme zistili, že český prezident dosiahol v celkovom súčte meraní päť bodov. Toto skóre sa mu podarilo získať vďaka sile jeho nelegislatívnych právomocí, nakoľko z uvedeného zoznamu tých legislatívnych, disponuje len jednou z nich. Keďže predmetom obsahu druhej kapitoly práce je práve analýza právomocí českého prezidenta, v rámci vyhodnotenia meraní boli uvedené len základné dôvody, prečo získala daná právomoc práve pridelený počet bodov. Prehľadnejšie spracovanie dosiahnutého skóre českej hlavy štátu, s možnosťou porovnať ho s výsledkami prezidentov vyššie uvedených krajín nám ponúka *tabuľka č. 4*.

Tabuľka č. 4: Revidované právomoci prezidentov podľa krajín - doplnené o Českú republiku (Lee K. Metcalf)

	LEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI							NELEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI					
	Vreckové veto	Parciálne veto	Vydávanie dekrétov	Zákonodarná iniciatíva	Rozpočtové právomoci	Výhlásenie referenda	Súdny príeskan	Celkom	Zostavenie vládneho kabinetu	Rozpušenie vládneho kabinetu	Vyslovenie neľahvety	Rozpušenie zhromaždenia	Celkom
Rakúsko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	5
Fínsko	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	4	7
Francúzsko	1	0	1	0	0	1	1	4	1	1	0	3	5
Bulharsko	2	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1	1
Chorvátsko	0	0	1	0	0	1	0	2	2	1	2	1	6
Macedónsko	2	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1
Poľsko 1997	2	0	0	0	0	1	1	4	1	1	1	1	4
Rumunsko	1	0	0	0	0	4	1	6	1	1	0	1	3
Slovinsko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	3
Česká republika	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	0	1	4

Zdroj: Autorka na základe Lee K. Metcalf 2002: 675

Z tabuľky je možné vypočítať, že s výnimkou Bulharska, Rumunska, Macedónska a Poľska 1997 disponujú prezidenti v zvyšných krajinách silnejšími nelegislatívnymi právomocami. Najvyššie skóre, sedem bodov, dosiahol v oblasti nelegislatívnych právomocí fínsky prezident, a naopak to najnižšie, so ziskom jedného bodu, prezidenti Bulharska a Macedónska. Česká hlava štátu sa nachádza so ziskom štyroch bodov v tejto oblasti presne uprostred výsledných hodnôt prezidentov ostatných krajín. V prípade legislatívnych právomocí je potrebné upozorniť na skutočnosť, že ani jeden z prezidentov zo skúmaných krajín nedisponuje právomocou parciálneho veta, zákonodarnou iniciatívou či rozpočtovými právomocami. Najlepšie hodnotenie v tejto kategórii získal rumunský prezident vďaka zisku šiestich bodov. Podobne ako prezident Českej republiky získal takisto v rámci legislatívnych právomocí jeden bod fínsky prezident. Horšie skóre, bez zisku bodu, mali v tejto kategórii už len rakúsky a slovinský prezidenti. Z maximálneho počtu 44 bodov, ktoré mohli prezidenti získať súčtom oboch kategórií, dosiahol najvyššie skóre deviatich bodov francúzsky prezident. Český prezident sa so spomínaným ziskom piatich bodov zhoduje s výsledným bodovým súčtom rakúskeho prezidenta, pričom obaja disponujú silnejšími právomocami v nelegislatívnej oblasti. V celkovom bodovom hodnotení dosiahli česká i rakúska hlava štátu tretí najslabší výsledok, kedy nižšie skóre mali už len prezidenti Bulharska, Macedónska a Slovinska.

Zo zistených záverov môžeme konštatovať, že prezident Českej republiky disponuje významnejšími nelegislatívnymi právomocami, vďaka ktorým sa približuje prezidentom krajín s poloprezidentským režimom. Z reálneho hľadiska by mohlo dôjsť k inkorporovaniu inštitútu referenda do prezidentských právomocí, čo by postavenie českého prezidenta posilnilo a jeho klasifikácia ako poloprezidentského režimu by získala na väčšej relevantnosti.

3 Postavenie a právomoci českého prezidenta

Postavenie prezidenta Českej republiky bolo popísane už v jednej z predchádzajúcich častí práce. Pre stručnú rekapituláciu môžeme povedať, že prezident spolu s premiérom, tvoria dve zložky exekutívy. Na rozdiel od vlády, ktorá je vrcholným orgánom výkonnej moci, je český prezident v Ústave definovaný ako hlava štátu, pričom nie je z výkonu svojej funkcie zodpovedný (Ústava ČR) Ako občan Českej republiky, ktorý spĺňa určité podmienky je prezident volený v priamych voľbách. Táto kapitola sa podrobnejšie zaoberá jednotlivými právomocami, ktoré českému prezidentovi v súvislosti s výkonom tejto funkcie prislúchajú. Možno ich rozdeliť do dvoch hlavných kategórii. Za prvé sa jedná o výlučné právomoci prezidenta republiky, ktoré upravuje čl. 62 Ústavy Českej republiky a ktoré môže využívať v podstate autonómne. V nasledujúcom čl. 63 Ústavy je definovaný druhý typ, a to právomoci s nutnosťou kontrasignácie zo strany predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády, pričom za rozhodnutia prezidenta pri ich výkone zodpovedá vláda. Okrem explicitne vymenovaných kompetencií sú súčasťou zoznamu právomocí taktiež tie, ktoré nie sú zmienené v Ústave, ale v zákonoch nižšej úrovne. Za tieto rozhodnutia vzťahujúce sa k článku číslo 63 nesie zodpovednosť vláda na čele s premiérom (Tamtéž). Postavenie prezidenta republiky je v tomto prípade skôr podriadené, nakoľko bez vládneho súhlasu svoje rozhodnutie ústavnou cestou nevykoná. V prípade prezidentovho záujmu o presadenie vlastnej iniciatívy je preto nútený najprv konzultovať svojej návrhy s vládou, aby sa predišlo ich prípadnému zablokovaniu (Klokočka 2006: 236).

Má sa za to, že postavenie prezidenta Českej republiky vychádza z princípov parlamentnej demokracie, ale platnosť tohto tvrdenia je čiastočne spochybnená prítomnosťou klauzule o kontrasignácii len v prípade niektorých právomocí (Gerloch 2002: 191). Postavenie prezidenta je však v dôsledku formulačnej vágnosti článkov venujúcim sa jeho pôsobnosti pomerne nejasné. Formulácia jednotlivých ústavných článkov tak vytvára priestor pre dlhotrvajúce rozpory súvisiace s výkladom prezidentských právomocí nie len medzi odborníkmi, ale aj medzi jednotlivými politickými aktérmi. Najčastejšie sa tieto interpretačné spory vedú v rámci exekutívy, medzi prezidentom a vládou, resp. niektorým jej členom, čo predstavuje latentný problém týkajúci sa rôznych otázok domácej i zahraničnej politiky. V nasledujúcej časti sú postupne podrobne analyzované jednotlivé články 62 a 63 Ústavy Českej republiky, to znamená najprv výlučné právomoci a následne tie kontrasignované. V rámci jednotlivých bodov bude najprv predstavený tradičný výklad právomocí a následne

predstavená aj ich potenciálna interpretácia, vďaka ktorej by eventuálne mohlo dôjsť k posilneniu postavenie prezidenta v politickom systéme. Pokiaľ sa v súvislosti s praktickým výkonom danej právomoci objavil prípad, kedy niektorý z českých prezidentov konal mimo zaužívané politické postupy, práca ho stručne predstaví a okomentuje. Dôraz tak bude kladený odhaliť možnosti extenzívneho výkladu prezidentských právomocí.

3.1 Výlučné právomoci

3.1.1 a) menuje a odvoláva predsedu a ďalších členov vlády a prijíma ich demisiu, odvoláva vládu a prijíma jej demisiu

Prvú zo zoznamu výlučných právomocí, uplatňuje prezident voči druhej zložke exekutívnej moci, resp. vláde. Pokiaľ k právomoci vyplývajúcej z čl. 62 písm. a) pristúpime z hľadiska jej extenzívneho výkladu, môžeme skonštatovať, že v skutočnosti obsahuje až osem kompetencií prezidenta, ktorými sa podieľa na zložení vlády. Vo vzťahu k premiérovi a jednotlivým členom vlády, má český prezident právomoc ich menovať a odvolávať z funkcie, a rovnako prijímať ich demisiu. Zároveň má možnosť odvolať a prijať demisiu i vlády ako celku. Dôležitosť tejto kompetencie spočíva v potenciály významným spôsobom zasahovať do personálneho zloženia vlády.

Vychádzajúc z textu Ústavy, môžeme skonštatovať, že prezident pri menovaní ministerského predsedu nie je žiadnym spôsobom obmedzovaný. Z českého právneho poriadku nevyplývajú pre českú hlavu štátu takmer žiadne podmienky, časové lehoty či obmedzenia, ktoré by boli v tomto smere pri menovaní záväzné¹⁰ (Rychetský 2008: 151). Zavedenou politickou praxou však v Českej republike je, že prezident berie v úvahu výsledky volieb do Poslaneckej snemovne a zostavovaním vlády tradične poveruje predsedu víťaznej strany (Klíma 2005: 305). Prezidentov krok by tak nemohol byť považovaný za protiústavný, pokiaľ sa rozhodol. napr. menovať lídra politickej strany, ktorá sa síce do Poslaneckej snemovne dostala s najnižším volebným výsledkom avšak disponovala by potenciálom zostaviť akcieschopnú a efektívnu vládu¹¹.

V prípade menovania jednotlivých ministrov je zaužívaným zvykom, že prezident postupuje podľa čl. 68 Ústavy Českej republiky, tzn. že zvyšných členov vlády menuje na návrh ministerského predsedu (Ústava ČR). Niektorí odborníci na

¹⁰ S výnimkou lustračného osvedčenia.

¹¹ V praxi porušil toto nepísané pravidlo v roku 2010 prezident Václav Klaus, keď zostavením vlády poveril Petra Nečasa, lídra Občiansko demokracickej strany, ktorá vo voľbách do Poslaneckej snemovne skončila druhá za Českou stranou sociálne demokratickou (Kopecký, Kratochvíl 2010).

ústavné právo sa prikláňajú k názoru, že českému prezidentovi z Ústavy nevyplýva povinnosť menovať práve kandidátov, ktorých mu navrhol predseda vlády, a toto rozhodnutie je výlučne v jeho kompetencii. Záleží tak len na prezidentovej vôli či daný návrh prijme alebo si si od premiéra vyžiada návrh nový (Koudelka 2008: 172). Napr. Český právnik Zdeněk Koudelka pripúšťa, je možné v prípade parlamentných režimov vyzorovať zavedenú politickú zvyklosť, kedy prezident vo väčšine prípadov akceptuje návrhy na obsadenie zvyšných vládnych postov, ktoré mu predseda vlády predloží. Zároveň však dodáva, že zavedené zvyklosti nie sú ústavným príkazom a daného kandidáta by mal prezident menovať s presvedčením, že toto rozhodnutie neodporuje Ústave a je vykonané v záujme štátu. Ak má teda prezident vážne pochybnosti o vhodnosti daného kandidáta, mal by vychádzajúc z prezidentského sľubu, toto menovanie odmietnuť, keďže mu s konaním spojeného s menovacím i odvolacím procesom vyplýva právna zodpovednosť pred Ústavným súdom. Preto bolo podľa Z. Koudelky zámerom ústavodarcov stanoviť, že ministrov menuje do funkcie prezident na návrh predsedu vlády, a tým zdôrazniť spolurozhodovanie týchto dvoch činiteľov (Koudelka 2013).

Odlišný názor však zastáva profesor Aleš Geroloch, odborník na ústavné právo, ktorý upozorňuje, že danú menovaciu právomoc je nevyhnutné v tomto ohľade vnímať komplexne. Je preto nanajvýš nežiaduce vytrhávať tento článok z celkového kontextu Ústavy. Ďalej dodáva, že prezident je oprávnený viesť s neformálne konzultácie o zložení vlády s kandidátom, u ktorého je predpoklad, že sa stane budúcim predsedom vlády. Menovaním do funkcie premiéra vzniká danej osobe zodpovednosť za personálne založenie vlády, ktorého podoba je obvykle výsledkom jednaní koaličných partnerov. Z toho vyplýva, že zoznam predložených kandidátov nie je osobným rozhodnutím predsedu vlád, ale vychádza z princípu parlamentnej demokracie. Profesor Gerloch považuje za jediný akceptovateľný dôvod k odmietnutiu menovania prípad, kedy by prezident videl v svojom konaní zákonnú prekážku, vyplývajúcu z čl. 70 Ústavy ČR¹² (Frantová 2013).

Ako príklad z praxe môže poslúžiť rok 2005, kedy prezident Václav Klaus odmietol menovať Davida Ratha ministrom zdravotníctva, ktorého do tejto funkcie navrhoval vtedajší premiér Jiří Paroubek. Dôvodom odmietavého stanoviska malo byť pôsobenie Davida Ratha vo funkcii prezidenta Českej lekárskej komory, čo podľa V.

---

¹² Čl. 70 Ústavy ČR stanoví: „Člen vlády nesmí vykonávat činnosti, jejichž povaha odporuje výkonu jeho funkce. Podrobnosti stanoví zákon“ (Ústava ČR).

Klausa odporovalo Ústave. Konkrétne sa prezident odvolával na čl. 70, ktorý pojednáva o nezlučiteľnosti funkcií v prípade výkonu funkcie člena. Klaus nakoniec Davida Ratha do funkcie ministra zdravotníctva vymenoval, avšak potom, čo sa postu prezidenta Českej lekárskej komory vzdal (iDNES 2005).

Ďalší interpretačný spor sa týka tej časti formulácie právomoci, ktorá pojednáva o možnosti odvolať predsedu a ďalších členov vlády. Zhoda nepanuje hlavne v tom, či z danej vetnej konštelácie vôbec vyplýva právomoc prezidenta odvolať premiéra bez jeho predošlej demisie, resp. za akých okolností by sa tak mohlo stať. Podnetom k diskusií v danej veci sa stal výrok súčasného prezidenta Zemana, ktorý vyhlásil, že „*možnosť odvolať premiéra vyplýva z extenzívneho výkladu Ústavy*“¹³ (Ovčáček 2013). Niektorí novinári, politickí komentátori či bývalý premiér Petr Nečas dokonca s týmto vyjadrením prezidenta a jeho výkladom Ústavy, skloňovali slová ako ústavný prevrat či prezidentský puč.

Jan Kudrna, ústavný expert, sa pre *Lidové noviny* vyjadril názor, že prezident je oprávnený takýto krok učiniť kedykoľvek. Toto tvrdenie opiera o argument, že hoci Ústava Českej republiky túto možnosť explicitne vo svojom texte neuvádza, v kľúčovej otázke možnosti odvolať premiéra nestanovuje ani žiadne obmedzujúce podmienky, ktoré by prezidentovi v takomto konaní bránili. Vo svojom príspevku dokonca naznačil, že i keď Česká republika funguje vyše 20 rokov ako parlamentný systém, vo svojej podstate umožňuje i prechod k systému poloprezidentskému (Kudrna 2013). Rovnaký názor k uvedenému extenzívnemu výkladu zdieľa aj Zdeněk Koudelka, keď tvrdí, že formulácia tohto článku Ústavy neobsahuje žiadne limitujúce podmienky, ktoré by prezidentovi znemožňovali odvolať vládu či jednotlivých jej členov (Koudelka 2011: 118).

Opačné názory sú s veľkej miery vystavané na argumente, že ústavný text je potrebné vnímať ako celok a nesnažiť sa vytrhávať jednotlivé články z kontextu. Zástancom tohto pohľadu je napr. Ján Kysela, ktorý vidí formuláciu čl. 62 písm. a) ako nie príliš vydarenú. Extenzívny výklad v tomto prípade považuje za „*určitú snahu stylisticky zjednodušiť text, čo v očiach niektorých interpretov môže viesť k takýmto dôsledkom*“ (Kopecký 2013a)¹⁴. Toto tvrdenie následne dopĺňa: „*Je tu otázka, akú váhu textu článku 62, kde je povedané, že prezident menuje a odvoláva predsedu vlády,*

---

¹³ Autorkou preložené z originálu: „*možnosť odvolať premiéra vyplýva z extenzívneho výkladu Ústavy*“ (Ovčáček 2013).

¹⁴ Autorkou preložené z originálu: „*určitou snahu stylisticky zjednodušiť text, čo v očiach niektorých interpretov môže viesť k takýmto dôsledkom*“ (Kopecký 2013a).

*priznávate, či ho považujete za samostatnú normu, alebo že ho čítate ako súhrn toho, čo je uvedené niekde inde*¹⁵ (Novinky.cz 2013). Profesor Aleš Gerloch, ktorý tiež odmieta uvedeným spôsobom zjednodušovať interpretáciu tohto článku sa domnieva, že v kompetencii prezidenta je možné odvolať premiéra, ale len v prípade, pokiaľ by sa dopustil konania, nezlučiteľného s výkonom tejto funkcie. V prípade, že by došlo k naznačenému jednaniu premiéra, odvolanie z funkcie môže byť považované za spôsob, ako vyvodiť ústavno-politickú zodpovednosť voči jeho osobe. Takéto riešenie považuje za krajné pričom dodáva, že si nevie predstaviť okolnosti, na základe ktorých by takto prezident konal len z vlastného uváženia (Tamtéž).

Uvedené spory naznačujú, že tento článok je hľadiska svojej formulácie dosť problematický. Rozpory vyplývajú najmä z menovacieho či odvolacieho procesu, ktorý nie je z danej formulácie príliš jednoznačný. Jednoznačná zhoda nepanuje na tom či z danej právomoci vyplýva prezidentovi povinnosť dané akty vykonať, alebo sa môže v danej veci rozhodnúť a urobiť tak na základe vlastného uváženia. Stanovisko odborníkov je tiež nejednoznačné. Niektorí tvrdia, že nie je možné daný článok vytrhávať z kontextu Ústavy a prispôbovať ho aktuálnej situácii, podľa vlastnej vôle. Iní zasa majú za to, že extenzívny výklad danej právomoci umožňuje prezidentovi naznačené konanie. Problém môže nastať i v prípade, že prezident menovací proces zdržiava. Hoci môže byť obvinený z nečinnosti, Ústava neupravuje ako by sa v tomto prípade postupovalo ďalej. Preto sa prezident môže odvolať, že si nie je vedomý žiadnych lehôt, ktoré by ho v tomto smere obmedzovali. Pravdepodobne by tak v naznačených situáciách musel vzniknutú situáciu vyriešiť až Ústavný súd.

3.1.2 b) zvoláva zasadnutie Poslaneckej snemovne

Druhá autonómna právomoc českého prezidenta sa týka možnosti zvolávať zasadania Poslaneckej snemovne (Ústava ČR). Zasadania oboch komôr českého parlamentu sú stále. Ústava tak prezidentovi predpisuje zvolať Poslaneckú snemovňu k jej zasadaniu v stanovených lehotách, ktoré sú uvedené v čl. 34 Ústavy Českej republiky. To znamená, že zasadanie Poslaneckej snemovne zvoláva prezident republiky tak, aby bolo zahájené najneskôr na 30. deň po dni volieb. Pokiaľ tak prezident neučiní, Poslanecká snemovňa sa zide sama na 30. deň po dni volieb (Tamtéž).

---

¹⁵ Autorkou preložené z originálu: „Je tu otázka, jakou váhu textu článku 62, kde je řečeno, že prezident jmenuje a odvolává předsedu vlády, přiznáváte, zda ho považujete za samostatnou normu, nebo že ho čtete jako souhrn toho, co je uvedeno někde jinde“ (Novinky.cz 2013).

Formulácia tejto právomoci neposkytuje možnosť jej extenzívneho výkladu, nakoľko je iným článkom Ústavy Českej republiky doplnená o pevne stanovené lehoty, ktoré prezident jednoducho obísť nemôže, inak by jeho konanie bolo s najväčšou pravdepodobnosťou označené za protiústavné.

3.1.3 c) rozpúšťa Poslaneckú snemovňu

Právomoc rozpúšťať Poslaneckú snemovňu sa dá nepochybne považovať za veľmi významnú, no v prípade českého prezidenta i značne limitovanú, nakoľko tak môže urobiť len za podmienok, ktoré sú taxatívne vymedzené v čl. 35 Ústavy Českej republiky¹⁶. Rovnako mu je realizácia tejto právomoci absolútne odobraná v období troch mesiacov pred skončením volebného obdobia Poslaneckej snemovne. Vyplývajú z čl. 35 ods. 1 Ústavy Českej republiky, prezident nie je v uvedených prípadoch Poslaneckú snemovňu nútený rozpustiť, a rozhodnutie či tak učíní zostáva výlučne na ňom. Pokiaľ by sa však prezident rozhodol svojho práva v takomto prípade nevyužiť, mohlo by z ústavného hľadiska dôjsť k veľmi zložitej situácii. Konkrétne by sa jednalo o to, že výkonom štátnej moci by bola poverená vláda, ktorá by však nepoživala dôveru Poslaneckej snemovne alebo by na druhej strane fakticky nefungovala Poslanecká snemovňa (Hendrych, Svoboda et al. 1997: 96). Naopak, podľa čl. 35 ods. 2 Ústavy Českej republiky je prezident Poslaneckú snemovňu povinný rozpustiť, a to v prípade, že mu rozpustenie navrhne sama Poslanecká snemovňa, a to uznesením, s ktorým vyslovila súhlas trojpäťtinová väčšina všetkých poslancov (Ústava ČR).

Problémom v oboch prípadoch, fakultatívneho či obligatórneho rozpustenia je, že Ústava v tomto smere nestanovuje prezidentovi žiadne lehoty dokedy tak urobiť musí. Z toho vyplýva, že prezident môže svojou prípadnou nečinnosťou spôsobiť politickú krízu, resp. zablokovať funkčnosť celého systému. V prípade obligatórneho rozpustenia by sa zaiste svojou nečinnosťou pohyboval na hranici ústavnosti, pretože pokiaľ Ústava nestanovuje konkrétne časové lehoty, prezident by mal v danej veci konať bez zbytočného odkladu,

---

¹⁶ „Poslaneckú sněmovnu může rozpustit prezident republiky, jestliže
a, Poslanecká sněmovna nevyřekla důvěru vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny,
b, Poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry,
c, zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné,
d, Poslanecká sněmovna nebylo po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi.“ (Ústava ČR)

3.1.4 d) poveruje vládu, ktorej demisiu prijal alebo ktorú odvolal, vykonávaním jej funkcií dočasne až do vymenovania novej vlády

Právomoc prezidenta poveriť vládu, ktorej demisiu prijal alebo ju odvolal, dočasným vykonávaním jej funkcií až do menovania novej vlády mu bola zverená za účelom zaistiť kontinuitu základného fungovania výkonnej moci. V tomto prípade sa jedná o právo, ktoré je typické pre hlavy štátu, a to bez ohľadu na formu vlády (Hendrych, Svoboda 1997: 97). Všeobecne sa má za to, že takáto vláda by mala predovšetkým vykonávať len bežnú agendu a tú, ktorá súvisí so správou štátu a neznesie zbytočný odklad. Z ústavného hľadiska však nedochádza k žiadnym rozdielom týkajúcich sa rozsahu kompetencií myslené v prípadoch, kedy sa jedná o riadne menovanú vládu, vládu odvolanú či vládu v demisii, kedy posledné dve boli len poverené dočasným výkonom tejto funkcie. Výkon funkcie dočasnej vlády zaniká dňom menovania vlády novej (Koudelka 2011: 124). Problém tak môže nastať pokiaľ vláda v demisii alebo odvolaná vláda, činí rozhodnutia využívajúc plne silu kompetencií jej dočasne zverených, pričom by mohla využiť oprávnený argument že koná v medziach Ústavnosti-:

3.1.5 e) menuje sudcov Ústavného súdu, jeho predsedu a podpredsedov

Vo vzťahu k súdnej moci je prvou v zozname výlučných prezidentských kompetencií, podľa čl. 62 písm. e) Ústavy Českej republiky právomoc prezidenta menovať sudcov Ústavného súdu, jeho predsedu a podpredsedov (Ústava ČR). V porovnaní s hlavami štátov krajín radených medzi parlamentné režimy, je táto právomoc českého prezidenta zaiste jednou z tých, ktorá nepochybne posilňuje jeho postavenie v rámci politického systému. V súvislosti s touto menovacou právomocou prezidenta je však podstatné podotknúť, že je nevyhnutné jej výkon vnímať komplexne. V tomto prípade to znamená jej viazanosť na čl. 84 Ústavy Českej republiky, ktorý toto autonómne menovacie nariadenie českého prezidenta zmierňuje tým, že ho podmieňuje súhlasom Senátu. Takáto ústavná konštrukcia, je známa napríklad z USA, čo znamená že sa realizuje i v podmienkach systému s prezidentskou formou vlády. I na základe tejto skutočnosti je možné pri hodnotení tejto kompetencie znovu zdôrazniť fakt, že významne posilňuje postavenie českého prezidenta v systéme vzájomných vzťahov ústavných orgánov (Wagnerová 2008: 102–103).

Ďalší význam tejto kompetencie spočíva v tom, že Ústava Českej republiky dáva možnosť českej hlave štátu potenciálne obmeniť celý Ústavný súd a to v prípade, že

prezident vykonáva túto funkciu dve po sebe idúce volebné obdobia. Samozrejme, prekážkou v prípade nevhodnosti kandidátov je prezidentovi Senát, ktorému k zamietnutiu kandidáta stačí „len“ 14 hlasov. No zároveň, taktiež prezident potrebuje týchto štrnásť hlasov k tomu, aby ním navrhnutí kandidáti uspeli (Tamtéž).

Konflikt, ktorý sa objavil medzi vtedajším prezidentom Václavom Klausom a Senátom, v súvislosti s menovaním ústavných sudcov, opätovne zvýraznil nedostatky ústavného textu Českej republiky. K napätiu medzi oboma inštitúciami dochádzalo z dôvodu, že Senát postupne zamietol štyroch prezidentom navrhnutých kandidátov. Z tohto dôvodu musel Ústavný súd medzi rokmi 2003-2005 vykonávať svoju činnosť v nekompletnom zložení. Prezident sa s odmietavým stanoviskom Ústavného súdu nestotožnil a len veľmi neochotne navrhoval do tejto funkcie iných kandidátov, avšak jednotlivo a vždy s niekoľkomesačným odstupom (Kysela 2006: 20). Prezident svoje konanie argumentoval tým, že Ústava mu nestanovuje v súvislosti s menovaním žiadne lehoty, dokedy tak musí učiniť. Vladimír Klokočka však toto prezidentovo tvrdenie považuje za celkom nesprávne. Tvrdí, že určité časové lehoty poskytuje Ústava niektorému z ústavných orgánov len v prípade záležitostí, ktoré si vyžadujú čas k úvahe a posúdeniu. Pokiaľ však Ústava žiadne lehoty nestanovuje, daný úkon je potrebné vykonať bez zbytočného odkladu (Klokočka 2006: 238). Pokiaľ prezident nebol schopný vymenovať do úradu sudcov po dobu takmer dvoch rokov, je možné tento neopodstatnený odklad označiť za čin odporujúci Ústave, resp. minimálne pohybujúci sa na hranici ústavnosti.

A hoci ani proces výberu sudcov nie je nikde exaktne popísaný, prezident svojou nečinnosťou ohrozoval činnosť Ústavného súdu, ktorého hlavná úloha spočíva v ochrane ústavnosti a garancii základných ľudských práv. Toto ostatne vytýkali prezidentovi niekoľkí senátori, ktorí zvažovali podať na prezidenta v dôsledku jeho nečinnosti žalobu na Ústavný súd. Ako uvádza politológ Jiří Pehe absurdné podľa jeho názoru je že ústavný činiteľ, v tomto prípade prezident, voči ktorému má Senát spolu s Ústavným súdom kontrolnú funkciu, môže zablokovať menovanie ústavných sudcov. Český prezident za svoje jednanie nenesie politickú zodpovednosť a požíva absolútnu imunitu (Pehe 2004). Jediným spôsobom ako je možné prezidenta, v prípade existujúcich dôvodov potrestať, je podľa čl. 65 Ústavy ústavná žaloba za velezradu, kedy návrh na Ústavný súd podáva práve Senát (Ústava ČR). Pokiaľ však prezident svojim konaním znemožňuje činnosť Ústavného súdu, ktorý môže ako jediný za

určitých okolností prezidenta z funkcie odvolať, v podstate sa tak stáva z výkonu tejto funkcie absolútne nepostihnuteľný.

S príchodom súčasného prezidenta Zemana sa situácia vyriešila, keď so súhlasom Senátu doplnil Ústavný súd o chýbajúci počet sudcov. Vďaka nemu tak došlo k ukončeniu obdobia fungovania Ústavného súdu v neúplnom zložení (ČTK 2014). Nezdá sa teda, že by priamou voľbou legitimovaný prezident pokračoval v praktikách svojho predchodcu a snažil sa podobným spôsobom znemožňovať činnosť súdnej moci.

Príklad politickej praxe Václava Klauza tak poslúžil k demonštrácii toho, ako prezident dokáže svojou nečinnosťou ovplyvniť, potenciálne i zablokovať, chod orgánov i inej zložky štátnej moci, v tomto prípade súdnej. Táto kauza tak opätovne poukázala na hlavný nedostatok českej Ústavy, a to chýbajúce lehoty, ktoré by jasne stanovili dokedy je prezident povinný v danej veci konať. Takáto ústavná úprava by zaiste zefektívnila i funkčnosť celého menovacieho procesu, a to nie len v prípade menovania sudcov, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu.

3.1.6 f) menuje zo sudcov predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu

Druhou kompetenciou vo vzťahu k súdnej moci je právo prezidenta menovať zo sudcov predsedu a podpredsedov najvyššieho súdu. Podľa Ústavy je menovanie do týchto funkcií podmienené iba výkonom funkcie sudcu, no Ústavný súd okruh možných kandidátov zúžil len na sudcov Najvyššieho súdu (Jirásek 2013: 203).

Na začiatku roku 2006 došlo k odvolaniu Ivany Brožovej z funkcie predsedníčky Najvyššieho súdu (NS). Hoci podľa textu Ústavy táto právomoc hlavne štátu neprislúcha, vtedajší prezident Václav Klaus zbavil Ivanu Brožovú funkcie a niekoľko dní na to mu toto rozhodnutie schválila i vláda. Predmetom sporu sa po sťažnosti Brožovej stal proces, ktorý jej odvolaniu predchádzal. Medzi odbornou verejnosťou sa tak rozpútali debaty, nakoľko je prezident oprávnený v danej veci rozhodovať (Pehe 2010: 217).

V otázke odvolávania predstaviteľov štátnych orgánov, ktorí boli do svojej funkcie menovaní prezidentom republiky, však medzi odborníkmi na ústavné právo nepanuje zhoda. Vladimír Klokočka napr. celkom odmietal výklad, že prezident môže z vlastnej vôle odvolať každého, koho do určitej funkcie i menoval. Svoj názor odôvodňoval tvrdením, že existuje závažný dôvod, prečo Ústava v niektorých prípadoch oddeľuje nadobudnutie určitej funkcie od spôsobu jej odňatia. Týmto dôvodom môže byť ochrana nezávislosti danej inštitúcie, a to najmä v prípadoch, kde takáto nezávislosť

pre výkon funkcie celkom zásadná (Klokočka 1996: str. 208–210). Na druhej strane sa napr. Václav Pavlíček odvoláva na zákon č. 6/2002 Sb.¹⁷, z ktorého odvodzuje, že z práva menovať vyplýva i právo odvolávať. Tento zákon však obsahuje i limitujúce podmienky, na základe ktorých možno k odvolaciemu procesu pristúpiť. Medzi inými sa jedná i o porušovanie povinností funkcionárov pri výkone danej funkcie (Pavlíček 2006).

A práve tento vyššie uvedený dôvod uviedol v prípade odvolania Brožovej i prezident Klaus odvolávajúc sa, že jednal v medziach zákona. Brožová sa obrátila zo sťažnosťou na Ústavný súd, pričom taktiež požadovala, aby došlo k zrušeniu tej časti zákona č. 6/2002 Sb., ktorá dávala priestor odvolávať vysokých justičných činiteľov tomu, kto ich predtým do tejto funkcie menoval, hoci sa tak mohlo diať len za určitých podmienok. Ústavný súd dal v tomto prípade za pravdu navrhovateľke sťažnosti, a danú časť zákona označil za odporujúcu textu Ústavy. Rovnako v neskoršom rozhodnutí doplnil, že prezident nemal na odvolanie I. Brožovej právo (Pehe 2010: 217).

Táto kauza opäť poukazuje na snahy bývalého prezidenta Klauza zasahovať do oblasti pôsobenia moci súdnej. Prezident tak, konajúc na základe vlastného výkladu tejto právomoci, ani tentokrát nerešpektoval nezávislosť súdnej moci. Na základe rozhodnutia Ústavného súdu, ktorý zrušil platnosť kontroverznej časti článku, tak došlo k obmedzeniu priestoru k vytváraniu interpretačných sporov. Nemožno však povedať, že by to prezidentovo postavenie zásadným spôsobom oslabilo, nakoľko právomoc odvolávať predsedu a podpredsedov Najvyššieho súdu mu v podstate ani predtým zverená nebola.

3.1.7 g) odpúšťa a zmierňuje tresty uložené súdom a zahladzuje odsúdenie

Právomoc odpúšťať a zmierňovať tresty uložené súdom a zahladzovať odsúdenie dostala súčasnú podobu v roku 2012. Dovtedy bolo súčasťou tohto článkom Ústavy prezidentovi taktiež v rámci udeľovania milosti garantované i výlučné právo tzv. abolície. Zmena dostala súčasnú podobu prijatím ústavného zákona č. 71/2012 Sb., ktorý aboličné právo presunul medzi kontrasignované právomoci prezidenta (Ústavný zákon č.71/2012 Sb.).¹⁸

---

¹⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., o sodech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o sodech a soudcích).

¹⁸ Pred prijatím Ústavného zákona č. 71/2012Sb., o zavedení přímé volby prezidenta pozostávala milosť uvedená v čl. 62 písm. g) z práva prezidenta odpúšťať a zmierňovať tresty uložené súdom (agraciácia);

Súčasný prezident previedol právomoc udeľovať milosti na ministerstvo spravodlivosti, a dokonca uviedol, že sa hodlá tohto práva vzdať, nakoľko ho považuje za nepotrebný monarchistický ústavný prežitok. Dokonca sa objavili i návrhy, napr. Českej strany sociálne demokratickej, na presunutie tejto právomoci do zoznamu kontrassegnovaných. Paradoxom je, že Zemanovi predchodcovia udeľovali milosti celkom bežne a pomerne v hojnom počte (ČTK 2013a). Z vyjadrení Zemana tak vyplýva, že túto právomoc nehodlá využívať, a preto úvahy o jej neprimeranom využívaní sa zdajú byť zbytočne.

3.1.8 h) má právo vrátiť Parlamentu prijatý zákon s výnimkou zákona ústavného Prezident Českej republiky má právo vrátiť Parlamentný zákon s výnimkou zákona ústavného (Ústava ČR). Prezident tak môže učiniť s odôvodnením do 15 dní od doby, kedy mu bol zákon postúpený. Dôvod, pre ktorý tak učiniť môže mať ústavný, legislatívny, politický či akýkoľvek iný charakter. Obmedzenie prezidenta pri výkone tejto právomoci spočíva v tom, že daný zákon môže vrátiť len ako celok. (Hendrych, Svoboda 1997: 99) Veto českého prezidenta má však suspenzívny charakter, čo znamená, že jeho platnosť nie je absolútna, nakoľko je možné ho následne prehlasovať. O vrátenom zákone hlasuje Poslanecká snemovňa, ktorá k prehlasovaniu prezidentského veta potrebuje súhlas nadpolovičnej väčšiny hlasov všetkých poslancov. Ako podotýka ústavný právnik Karel Klíma, za istých okolností môže dôjsť k tomu, že sa veto českého prezidenta stane vetom absolútnym. Podľa jeho názoru môže takáto situácia nastať v prípade, že by bol zákon predložený prezidentovi na konci funkčného obdobia Poslaneckej snemovne, kedy by sa tá za účelom prehlasovať prezidentské veto, nebola schopná k tomuto úkonu zísť (Klíma et al. 2005: 272).

Ako už bolo spomínané, prezidentské veto je obmedzené len v súvislosti s ústavnými zákonmi. Českému prezidentovi nič nebráni takýmto spôsobom minimálne pozdržať napr. zákony finančného charakteru, ako napr. zákon o štátnom rozpočte. Nakoľko tento zákon predkladá každoročne vláda, v prípade tesnej podpory v parlamente alebo menšinovej vlády, by mohol prezident odmietnutím tohto zákona značne skomplikovať jej činnosť. Zaiste by tým docielil posilnenie svojej pozície v systéme vo vzťahu k vláde, no mohlo by sa stať, že i za cenu vyvolania politickej krízy či blokácie funkčnosti celého systému. To by v podmienkach nestabilnej

---

nariaďuje, aby sa trestné konanie nezahajovalo, a pokiaľ bolo zahájené, aby sa v ňom nepokračovalo (abolícia); zahladzuje odsúdenie (Jirásek 2013: 203).

parlamentnej podpory platilo ostatne pre všetky návrhy zákonov, ktoré by vyšli z iniciatívy vlády alebo poslancov z radov vládnych stúpenčov či jej koaličných partnerov.

Rovnako je nutné poznamenať, že veto sa stalo pomerne často využívanou prezidentskou právomocou a podľa Jána Kyselu dokonca i relatívne najsilnejším nástrojom českého prezidenta, vďaka ktorému je schopný presadiť vlastné predstavy či už o smerovaní právneho poriadku alebo politiky štátu (Kysela 2006: 17). Môžeme preto konštatovať, že táto prezidentská právomoc patrí s určitosťou k tým významnejším, kedy i za súčasného výkladu čl. 62 písm. h) poskytuje za uvedených podmienok českému prezidentovi pomerne značný priestor k tomu, aby posilnil svoje postavenie na úkor druhej zložky exekutívy, teda vlády.

3.1.9 i) podpisuje zákony

Právomoc podpisovať prijaté zákony, je po možnosti vracať ich Parlamentu druhou kompetenciou, vďaka ktorej sa prezident podieľa na zákonodarnom procese. Vzhľadom k zneniu súvisiaceho čl. 51 Ústavy Českej republiky¹⁹ a jeho štandardnému výkladu sa má za to, že prezident by mal prijaté zákony podpísať, a to i v prípade, že voči niektorému z nich uplatnil právo veta, ale Poslanecká snemovňa na ňom opätovne zotrvala (Suchánek, Jirásková 2009: 164–165). V súvislosti s výkonom tejto právomoci však prebiehajú spory, ktoré pramenia práve z nejednotnosti názoru či prezident pod prijatý zákon svoj podpis pripojiť musí alebo v prípade hlbokého nesúhlasu to potrebné nie je.

Autori diela *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona* vo svojom diele uvádzajú, berúc do úvahy spomínaný čl. 51 Ústavy Českej republiky, že na ústavno-právnej úrovni je zakotvená povinnosť českého prezidenta podpísať každý zákon i taký, ku ktorému vyjadril svoj nesúhlas práve formou prezidentského veta. Zároveň však dodávajú, že považujú za protiústavnú zákonnú úpravu rokovacieho poriadku Poslaneckej snemovne, kedy podľa § 107 ods. 3 je predseda Poslaneckej snemovne povinný zaslať prezidentom vrátený zákon, na ktorom Poslanecká snemovňa zotrvala, k podpisu len predsedovi vlády. Uvedený paragraf tak podľa ich názoru znemožňuje prezidentovi výkon jeho povinnosti podpísať zákon, na ktorom sa Poslanecká snemovňa uzniesla a ktorý mu prináleží práve z dikcie čl. 51 Ústavy Českej

---

¹⁹ *Přijaté zákony podepisuje předseda Poslanecké sněmovny, prezident republiky a předseda vlády* (Ústava ČR).

republiky. V dôsledku toho sa úloha podpisu českého prezidenta relatívne znižuje. V závere však sami konštatujú, že „*samotné podpisy majú len formálnu a deklaratórnu povahu a nemajú vplyv na platnosť alebo účinnosť prijatého zákona*²⁰“ (Suchánek, Jirásková 2009: 165–166).

Z uvedeného môžeme skonštatovať, že pre vznik zákona je v každom prípade určujúca vôľa parlamentu a absencia prezidentovho podpisu platnosti zákona nezabráni. Prezidentov podpis teda nie je aktom schvaľovacím. Pokiaľ prezident odmietne podpísať zákony či už s alebo bez využitia právomoci ho predtým vetovať, jeho akt bude mať v podstate len deklaratívny charakter. Svojim postojom tak vyjadrí názor, ktorý k danej zákonnej úprave zastáva, avšak jeho postavenie v rámci politického systému to žiadnym spôsobom neovplyvní. Kompetencia podpisovať zákony tak z hľadiska posilnenia role hlavy štátu nie je príliš zásadná.

3.1.10 j) menuje prezidenta a viceprezidenta Najvyššieho kontrolného úradu

Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ), ako ďalší ústavný orgán, je obsiahnutý v piatej hlave Ústavy Českej republiky. Podľa čl. 97 Ústavy je NKÚ nezávislý orgán, ktorý je poverený vykonávať kontrolu hospodárenia so štátnym majetkom a plnenia štátneho rozpočtu. Prezidentovo právo spočíva v možnosti menovať prezidenta a viceprezidenta NKÚ na návrh Poslaneckej snemovne (Ústava ČR). Zo zákona, ktorý upravuje postavenie, pôsobnosť a organizačnú štruktúru NKÚ tiež vyplýva právomoc hlavy štátu na návrh Poslaneckej snemovne, prezidenta i viceprezidenta NKÚ odvolať (Zákon č. 166/1993 Sb.). K odvolaciemu procesu by však už bola potrebná i kontrasignácia niektorého člena vlády, nakoľko platnosť takéhoto rozhodnutia by sa v tomto prípade vzťahovala na čl. 63 ods. 2 a 3 Ústavy Českej republiky (Ústava ČR).

Menovanie najvyšších funkcionárov do tohto úradu sa doteraz nestalo predmetom interpretačných sporov medzi prezidentom či vládou. Pravdepodobne sa tak jedná o menovaciu právomoc prezidenta, ktorej predstavený výklad je z daného ustanovenia doposiaľ akceptovaný. Avšak rovnako i v tomto prípade by mohla vyvstať otázka či z uvedeného znenia prezident musí akceptovať návrh Poslaneckej snemovne alebo je to na jeho osobnom uvážení. Ústava explicitne nestanovuje postup ako by sa postupovalo v prípade, že by prezident kandidátov navrhnutých Poslaneckou snemovňou nevyvolal. Samozrejme, pokiaľ by niektorý z kandidátov nespĺňal

---

²⁰ Preložené autorkou z originálu: „*Samotné podpisy ústavných činiteľov majú teda pouze formální a deklaratorní povahu a nemají vliv na platnost nebo účinnost zákona*“ (Suchánek, Jirásková 2009: 166).

zákonné podmienky pre výkon tejto funkcie, prezidentov nesúhlas s menovaním by bol namieste. V inom prípade prezident nemá právo zdržiavať menovací proces. Situácia by bola veľmi podobná prípadu týkajúceho sa menovania ústavných sudcov, kedy senátori zvažovali žalobu na prezidenta za jeho nečinnosť. Český prezident tak nemá právo obmedzovať činnosť iných ústavných orgánov bez predloženia závažných dôvodov.

3.1.11 k) menuje členov Bankové rady České republiky

Českej národnej banke (ČNB) je v vyhradená hlava šiesta čl. 98 Ústavy České republiky. Tento článok uvádza, že ČNB je ústrednou bankou štátu, ktorej hlavným cieľom činnosti je starostlivosť o cenovú stabilitu. Jej postavenie, pôsobnosť či ďalšie podrobnosti následne, stanovuje zákon (Ústava ČR). Z organizačného hľadiska je najvyšším riadiacim orgánom banky sedemčlenná Banková rada, zložená z guvernéra ČNB, dvoch viceguvernérov ČNB a ďalších štyroch členov Bankovej rady ČNB (Zákon č. 6/1993 Sb.). Činnosť Bankovej rady spočíva v určovaní menovej politiky a nástrojov pre jej uskutočňovanie, ďalej rozhoduje o zásadných menovo-politických opatreniach ČNB a opatreniach v oblasti dohľadu nad finančným trhom (Jantasová 2012: 54).

Právomocou prezidenta je podľa čl. 62 písm. k) Ústavy České republiky menovať členov Bankovej rady ČNB (Ústava ČR). Z textu Ústavy však nevyplýva, že by bol prezident pri výbere kandidátov a ich následnom menovaní akýmkoľvek spôsobom viazaný na návrh niektorého z iných ústavných orgánov. V súvislosti s praktickým výkonom tejto právomoci sa však opakovane objavovali pokusy o obmedzenie autonómnej pôsobnosti prezidenta v tejto oblasti.

Absencia explicitne uvedeného postupu menovania členov Bankovej rady zapríčinila v novembri v roku 2000, pravdepodobne jeden z najvyhrotenejších sporov medzi prezidentom republiky a vládou, kedy zdrojom konfliktu sa stal práve spôsob menovania guvernéra ČNB. Tento spor začal 30. novembra 2000, kedy sa vtedajší guverner ČNB Josef Tošovský vzdal tejto funkcie, a to k poslednému dňu nasledujúceho mesiaca. Podľa názoru advokátky Kateřiny Jantasovej sa prezident rozhodol menovať nového guvernéra, viceguvernérov a súčasne i ostatných členov Bankovej rady s účinnosťou k 1. decembru toho roku, nie len z dôvodu zaistenia kontinuity činnosti Bankovej rady ČNB, ale rovnako i z ohľadom na blížiaci sa termín nadobudnutia platnosti zákona č. 442/2000 Sb.²¹ (Jantasová 2012: 55).

---

²¹ Podľa zákona č. 442/2000 Sb., ktorým sa mení zákon č. 6/1993 Sb., o České národní banke, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších

I napriek zaužívanej politickej praxi, vláda s týmto menovaním nesúhlasila, pričom argumentovala, že sa v tomto prípade jedná o predmetné rozhodnutie prezidenta, ktoré si k svojej platnosti vyžaduje kontrasignáciu premiéra alebo ním povereného člena vlády. V dôsledku uvedeného interpretačného stretu sa vláda obrátila na Ústavný súd, aby v tomto spore o rozsah kompetencií českého prezidenta a vlády rozhodol. Svoj návrh vtedajší premiér Václav Klaus opieral najmä z teoretického hľadiska o názor, že „z princípov reprezentatívnej demokracie vôbec, je treba vyvodit' i prednosť rozhodovania štátneho orgánu politicky zodpovedného pred orgánom, ktorý za svoje rozhodnutia nezodpovedá“²² (Předpis 285/2001 Sb.). Prezident naopak argumentoval, že Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ktorý podrobne sprevádza ustanovenie čl. 62 písm. h) Ústavy Českej republiky a označuje jednotlivé funkcie členov Bankovej rady, nezakladá novú právomoc prezidenta, ktorá by následne podľa čl. 63 ods. 2 a 3 Ústavy vyžadovala kontrasignáciu, a teda spoluúčasť vlády. Rovnako odkazoval na princíp, podľa ktorého norma nižšej právnej sily nemôže meniť normu s vyššou právnou silou, a teda zákon o ČNB je potrebné vykladať na základe Ústavy, a nie naopak. Zároveň dodáva, že „pokial' by malo byť pomenovanie funkcií chápané ako nová menovacia právomoc prezidenta republiky, potom by taktiež pri špecifikácii a popísaní funkcií ďalších štyroch členov Bankovej rady v zákone bol čl. 62 písm. k) Ústavy de facto vyradený a teda nepoužiteľný“²³ (Tamtéž).

Ústavný súd, vládny návrh odmietol a v náleze odôvodnil svoje stanovisko tým, že vládna interpretácia Ústavy, uvedená v podanej žalobe, je v rozpore s Ústavou Českej republiky. Nejednotnosť výkladu v danej otázke bolo možné vysledovať i v rámci Ústavného súdu, čo dokladá fakt, že za prijatie uvedeného rozhodnutia sa vyslovila len najtesnejšia možná väčšina jeho sudcov (Jantasová 2012: 57).

Právomoc menovať členov Bankovej rady je tak ďalšou z tých, ktorá poskytuje značný priestor k jej rozličným interpretáciám. Uvedený spor bol naznačený len v základných obrysoch a jeho problematickosť bola omnoho zložitejšia. Dôležité je

---

předpisů, malo dôjsť k úprave ohľadom menovania guvernéra, viceguvernéra a ostatných členov bankovej rady ČNB. Podľa novelizovaného znenia ustanovenia § 6 ods. 3 zákona o ČNB navrhovala guvernéra, viceguvernérov a ostatných členov bankovej rady vláda (Zákon č. 442/2000 Sb.).

²² Preložené autorkou z originálu: „z principů reprezentativní demokracie vůbec je třeba vyvodit i přednost rozhodování státního orgánu politicky odpovědného před orgánem, který za svá rozhodnutí neodpovídá“ (Předpis 285/2001 Sb.).

²³ Preložené autorkou z originálu: „Pokud by mělo být pojmenování funkcí v zákoně chápáno jako nová jmenovací pravomoc prezidenta republiky, pak by také při specifikaci a popsání funkcí dalších čtyř členů Bankovní rady v zákoně byl čl. 62 písm. k) Ústavy de facto vyřazen a tudíž nepoužitelný“ (Předpis 285/2001 Sb.).

však v tomto prípade upozorniť na úsilie vtedajšieho predsedu vlády, ktorý sa po niekoľkoročnom fungovaní zavedenej praxe súvisiacej s výkonom tejto právomoci, pokúšal prísť s jej vlastným výkladom. Pokiaľ by sa Ústavný súd priklonil k vládnemu výkladu danej právomoci, prezidenta by to oslabilo v tom zmysle, že by k jej výkonu bola nevyhnutná kontrasignácia. V takomto prípade by to znamenalo presun danej právomoci do zoznamu kontrasignovaných, a to už je zmena značná, no tentokrát v prospech premiéra.

3.2 Kontrasignované právomoci

3.2.1 a) zastupuje štát navonok a b) zjednáva a ratifikuje medzinárodné zmluvy; zjednávanie medzinárodných zmlúv môže prenieť na vládu alebo s jej súhlasom na jej jednotlivých členov

Ústavne daná právomoc zastupovať štát navonok je typickou prerogatívou hlavy štátu a v parlamentných režimoch má najmä reprezentatívny charakter. Prezident je tak vnímaný ako reprezentant štátu, ktorý zastupuje Českú republiku v zahraničí. Reprezentáciu štátu musí vykonávať nie len s ohľadom na ústavný poriadok krajiny, ale rovnako i v súlade s normami a zvyklosťami medzinárodného práva, rešpektujúc princíp reciprocity. Podľa Viedenského dohovoru o zmluvnom práve je „prezident považovaný za predstaviť štátu a z titulu svojej funkcie nepredkladá pri zjednávaní medzinárodných zmlúv žiadnu zvláštnu plnú moc, pričom platí, že jeho úkony sú pričítané Českej republike“²⁴ (Jirásek et al. 2013: 200). Pokiaľ je teda prezident z hľadiska medzinárodného práva považovaný za hlavu štátu, obvykle to značí, že je považovaný za najvyššieho predstaviť krajiny, resp. za vnútroštátny orgán disponujúci legitimitou činiť úkony zaväzujúce daný štát (Mlsna 2008: 191).

Čo sa týka zjednávania a ratifikácie medzinárodných zmlúv, prezident môže časť tejto právomoci, konkrétne zjednávanie medzinárodných zmlúv, prenieť na vládu alebo s jej súhlasom na jej jednotlivých členov (Ústava ČR). Bývalý český prezident Václav Havel rozhodnutím č. 144/1993 Sb. preniesol na vládu právomoc zjednávať a schvaľovať zmluvy medzinárodného charakteru, avšak iba tých, ktoré nevyžadujú súhlas Parlamentu (Rozhodnutí č. 144/1993 Sb.).

---

²⁴ Preložené autorkou z originálu: „prezident považován za představitele státu a z titulu své funkce nepředkládá při sjednávání mezinárodních smluv žádné zvláštní plné moci, přičemž platí, že jeho úkony jsou přičítány České republice“ (Jirásek et al. 2013: 200).

Podpis prezidenta, resp. jeho absence na mezinárodních smlouvách naberá celkom iný význam, ako v prípade zákonov vnútroštátnych. Podpisom medzinárodnej zmluvy prezidentom je definitívne vyjadrená vôľa daného štátu prijať záväznosť zmluvy (Šimíček 2009). Vychádzajúc z vnútroštátneho práva, český prezident nie je oprávnený platne podpísať zmluvu, ktorá nie je kontrahovaná premiérom. Na druhej strane však ani vláda nemá právne mechanizmy k tomu, aby prezidenta donútila k ratifikácii zmluvy, ktorú zjednať nechce. Zdeněk Koudelka argumentuje, že rozhodujúcou pre riešenie možného konfliktu nie je zodpovednosť za určité akty, ale ústavne daná právomoc, ktorou v tomto prípade disponuje hlava štátu. Pokiaľ by sa vláda pokúsila riešiť spor právne, v medziach ústavnosti a obrátila by sa so žiadosťou riešenia tohto kompetenčného sporu na Ústavný súd, jej snaha by bola s najväčšou pravdepodobnosťou zbytočná. Vláda by pravdepodobne v danej veci požadovala, aby Ústavný súd nariadil prezidentovi republiky rozhodnutie o ratifikácii. To je však veľmi sporné, nakoľko nie je jasné či je vláda legitimovaná zahájiť spor k tejto veci a rovnako či môže Ústavný súd takýto typ rozhodnutia vôbec prijať. V podstate by došlo k porušeniu princípu delby moci, keby bol takýto typ nariadenia zo strany Ústavného súdu pre prezidenta záväzný. Žiadny orgán nesmie vstupovať do ústavných kompetencií iných orgánov. „*Pokiaľ prezident neratifikuje medzinárodnú zmluvu nejde jeho akt nahradiť*“²⁵ (Koudelka 2009: 641).

Hoci sa predpokladá, že hlava štátu bude s vládou lojálne spolupracovať i na poli medzinárodných vzťahov, resp. v zahranično-politických otázkach, Ústava Českej republiky prezidentovi v tejto oblasti priznáva pomerne významné práva. Je zaužívanou praxou, že prezident vo väčšine prípadov akceptuje a zdieľa spoločné stanovisko s vládou, no s ústavného hľadiska nie je ničím viazaný tak činiť. Dôležité je, aby prezident svojim konaním neohrozoval záujmy Českej republiky a dobre zvažil prípadné politické dopady svojho rozhodnutia. Nakoľko obe spomínané kompetencie spolu úzko súvisia, môžeme im obom súčasne priznať pomerne veľký podiel z hľadiska ich vplyvu na posilnenie role prezidenta v rámci exekutívy, hoci sa jedná o právomoci kontrahované.

---

²⁵ Preložené autorkou z originálu: „*Pokud prezident neratifikuje mezinárodní smlouvu, nelze jeho akt nahradit*“ (Koudelka 2009: 641).

3.2.2 c) je hlavným veliteľom ozbrojených síl, g) menuje a povyšuje generálov a h) prepožičiava a udeľuje štátne vyznamenania, pokiaľ k tomu nezmocní iný orgán

V oblasti súvisiacej s ozbrojenými zložkami prezident Českej republiky disponuje právomocou menovať generálov, a zároveň je označený za vrchného veliteľa ozbrojených síl, a to všetkých jej zložiek, nie len armády. Druhým významným hráčom, ktorý stojí oproti prezidentovi v tejto oblasti, je minister obrany, ktorému je zverená správa rezortu. Riadenie ozbrojených zložiek je tak rozdelené na správne a veliteľské akty, teda medzi oblasť pôsobnosti ministra obrany a prezidenta republiky. Dochádza tu k akejsi vzájomnej podriadenosti, čo znamená, že v rámci velenia je minister podriadený prezidentovi, nie však absolútne. Problém môže nastať v snahe vymedziť presný rozsah čiastkových kompetencií, ktoré pod právomoc vrchného velenia spadajú. Vo všeobecnosti sú za súčasť tejto právomoci považované rozhodnutia o nasadení vojska, nariadení mobilizácie, použítí kárnych prostriedkov, oprávnenie inšpekcie a výber veliteľských funkcií (Koudelka 2011: 125–129).

Prezident je ako vrchný veliteľ ozbrojených síl služobne nadriadený všetkým príslušníkom ozbrojených zložiek, kedy mu z tohto práva na základe Ústavy prislúcha množstvo oprávnení, s ktorých najdôležitejším je právo byť informovaný. Každé rozhodnutie, ktoré v súvislosti s výkonom tejto právomoci učiní, či už sa jedná o vydávanie rozkazov, schvaľovanie vnútorných predpisov, ale i povyšovanie generálov či prepožičiavanie a udeľovanie vyznamenaní, podlieha súhlasu premiéra alebo ním povereného člena vlády. Súčasná koncepcia Armády Českej republiky je založená na podriadenom vzťahu náčelníka generálneho štábu voči ministrovi obrany, čím zároveň dochádza k deleniu veliteľskej právomoci. Problém môže nastať v prípade, že rozkaz vydaný ministrom obrany sa bude líšiť od rozkazu prezidenta. Nakoľko je však platnosť rozhodnutí prezidenta v tomto prípade podmienená spolupodpisom predsedu vlády, resp. ním povereného člena vlády, komplikovaná situácia nenastane, pokiaľ sa názor ministra bude zhodovať z názorom premiéra. V opačnom prípade však potenciálne môže dôjsť ku komplikáciám, kedy by sa celou vecou následne musela zaoberať vláda ako celok. Aby sa predišlo prípadným sporom, vhodnejším by sa javilo, keby ministerstvo obrany bolo poverené len výkonom správy armády. V jeho čele by stál civilista, pričom náčelník generálneho štábu by bol podriadený vrchnému veliteľovi ozbrojených síl, to znamená prezidentovi. A hoci by to nemenilo nič na situácii, že

prezidentove rozhodnutia vyžadujú kontrasignáciu premiéra, veliteľské rozhodnutia by vychádzali v tomto prípade len z jedného miesta (Hendrych, Svoboda 1997: 103–104).

Menovanie generálov armády a bezpečnostných zborov má vplyv na personálne zloženie vrchných predstaviteľov týchto štruktúr. Prezident môže zabrzdiť návrhy vlády na menovanie osôb do týchto funkcií ich neprijatím. Opačný proces degradácie, ktorý je však upravený iba zákonom, to znamená že nie je explicitne spomenutý v Ústave, prebieha na základe rovnakej procedúry (Koudelka 2011: 130–133).

Právomoc prepožičiavať a udeľovať štátne vyznamenania vo všeobecnosti prislúcha hlavne každého štátu. Inak tomu nie je ani v prípade českého prezidenta, no nakoľko je v tomto prípade dôležitá forma prevedenia tejto kompetencie, Ústava priamo predpokladá s jej zmocnením pre iný orgán (Hendrych, Svoboda 1997: 105).

Nakoľko sa ani jedna z uvedených právomocí doteraz nestala predmetom konfliktu jej sporného užívania medzi prezidentom republiky a premiérom zdá sa, že obe zložky exekutívy sa rozhodli ich zaužívaný výklad rešpektovať. Rovnako sa javí nepravdepodobným, že by česká hlava štátu ašpirovala využiť práve tieto kompetencie k posilneniu svojej mocenskej pozície. Obrana štátu je z bezpečnostného hľadiska témou pomerne citlivou, preto je konsenzus v rámci tejto oblasti nanajvýš vítaný a výkon tejto právomoci by sa mal oprostíť od potenciálnych kompetenčných sporov.

3.2.3 d) prijíma vedúcich zastupiteľských misií a e) poveruje a odvoláva vedúcich zastupiteľských misií

Jedným z tradičných privilégií prezidenta republiky je poverovanie a odvolávanie vedúcich zastupiteľských misií, tak aj prijímanie vedúcich zahraničných zastupiteľských misií. Menovanie sa vzťahuje iba na prvú a druhú triedu predstaviteľov diplomatických misií, to znamená veľvyslancov a vyslancov. Aj v prípade tejto procedúry je nutné nájsť zhodu medzi vládou a prezidentom. Nižšia trieda chargé d'affaires spadá do kompetencie ministerstva zahraničných vecí (Koudelka 2011: 89–92).

Táto právomoc by sa v rámci menovacích kompetencií mohla javiť ako menej dôležitá, najmä z pohľadu vnútornej politiky a možného preťahovania sa o vplyv medzi vládou a prezidentom. Avšak v nedávnej minulosti sa objavil prípad, kedy sa menovanie do tejto funkcie stalo predmetom pomerne závažného konfliktu. Konkrétne sa jednalo o spor s menovaním Lívie Klausovej veľvyslankyňou na Slovensku a Vladimíra Remka veľvyslancom v Rusku, ktorých sa do tejto funkcie snažil dosadiť

prezident Miloš Zeman. Naopak, vtedajší minister zahraničných vecí Karol Schwarzenberg odmietol vydať súhlas s ich menovaním. Tento rozpor nakoniec zablokoval celý proces obmeny českých veľvyslancov v zahraničí, keďže prezident odmietal podpísať nevyhnutné dokumenty a minister Schwarzenberg taktiež nehodlal ustúpiť. Situácia sa nakoniec vyriešila odchodom Nečasovej vlády, a teda personálnej obmeny na poste ministra zahraničných vecí. Jan Kohout, prechodný šéf diplomacie, s navrhnutými kandidátmi súhlasil a prezidentovi Zemanovi sa tak pod vplyvom týchto okolností podarilo v tomto spore nakoniec presadiť svoju vôľu (Neidermeierová 2013).

I v tomto spore však nastal problém s interpretáciou danej právomoci. Na oficiálnej stránke prezidenta republiky je uvedený nasledujúci postup: „*Osobu veľvyslancu odporúča prezidentovi republiky vláda ČR na základe návrhu Ministerstva zahraničných vecí ČR. Príslušné uznesenie vlády schvaľuje prezident republiky svojim podpisom a postupuje ho predsedovi vlády ku kontrasiñácii*“²⁶ (Pražský hrad 2014). Na tento výklad sa odvolával i samotný minister zahraničných vecí, no podľa vyjadrení šéfa zahraničného odboru Hradu sa jedná len o akési nepísane zvykové právo (Konečný 2013).

Tento interpretačný stret prezidenta s ministrom zahraničných vecí ukázkovo demonštruje príklad, kedy zaužívaná politická prax nemusí byť nutne za každých okolností dodržaná. Prezident si vytvoril vlastný výklad danej právomoci, ktorý síce nekorešpondoval s interpretáciou uvedenou na jeho oficiálnej stránke, no i tak mu umožnil zdržať celý menovací proces až do doby, kým nedošlo k obmene ministra zahraničných vecí. V dôsledku priaznivých okolností sa podarilo prezidentovi Zemanovi presadiť do týchto funkcií svojich kandidátov, skrze ktorých môže potenciálne presadzovať svoju zahranično-politickú víziu. Je však otázne, ako by celý prípad skončil, nebyť pádu Nečasovej vlády. Pravdepodobne by prezident musel pristúpiť na postup, ktorým argumentoval jeho oponent, nakoľko je predsa len pri výkone tejto kompetencie viazaný spoluúčasťou vlády.

3.2.4 f) vyhlasuje voľby do Poslaneckej snemovne a do Senátu

Prezidentovi prináleží vyhlasovať voľby do Poslaneckej snemovne i Senátu, Parlamentu Českej republiky. Nakoľko zákon stanovuje presné lehoty dokedy tak prezident urobiť

---

²⁶ Preložené autorkou z originálu: „*Osobu velvyslance doporučuje prezidentu republiky vláda ČR na základě návrhu Ministerstva zahraničních věcí ČR. Příslušné usnesení vlády schvaluje prezident republiky svým podpisem a postupuje je předsedovi vlády ke kontrasiñaci*“ (Pražský hrad 2014).

musí, najneskôr 90 dní pred ich konaním, nevytvára sa v tomto prípade v podstate žiadny priestor pre svojvoľné konanie prezidenta. Jedná sa teda o formálnu procedúru, ako zo strany prezidenta tak aj premiéra, ktorý potvrdzuje platnosť rozhodnutia svojím podpisom pred jeho vyhlásením v zbierke zákonov (Jirásek et al. 2013: 196). Dá sa preto očakávať, že prezident tak učiní a premiér mu jeho rozhodnutie kontrasygnuje.

V podstate ani samotná Ústava neobsahuje mechanizmus, ako by sa postupovalo v prípade, že by hlava štátu v stanovenej lehote voľby nevyhlásila. Vyplývajúc z textu Ústavy, nikto okrem českého prezidenta nie je oprávnený voľby do oboch komôr českého Parlamentu vyhlásiť. (Hendrych, Svoboda 1997: 105). Pokiaľ by sa však prezident rozhodol z nejakého ťažko si predstaviteľného dôvodu voľby nevyhlásiť, reakciou na takéto chovanie by bola pravdepodobne ústavná žaloba na jeho osobu. Nakoľko by nečinnosťou zo strany prezidenta došlo k ohrozeniu princípu demokratického a právneho štátu, jeho konanie by sa dalo za týchto podmienok označiť i za velezradu. Naznačená situácia by tak mohla vyústiť až k strate prezidentského úradu a spôsobilosti ho znovu nadobudnúť (Ústava ČR). Malo by byť preto v záujme prezidenta držať sa zaužívaného výkladu tohto článku Ústavy, nakoľko jeho alternatívna interpretácia nie je prípustná.

3.2.5 i) menuje sudcov

Posledná prezidentská právomoc vyplývajúca z Ústavy vo vzťahu k súdnej moci, tentoraz podliehajúca kontrasygnácii, súvisí s menovaním sudcov všetkých úrovní sústavy obecných súdov Českej republiky. Podľa *zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů*, disponuje prezident taktiež oprávnením predložiť návrh na začatie disciplinárneho konania proti ktorémukoľvek sudcovi (Jirásek et al. 2013: 202–203).

Rozpor v súvislosti s výkladom tejto právomoci nastal v období, keď prezidentský úrad zastával Václav Klaus. Konkrétne sa jednalo o spor týkajúci sa (ne)menovania justičných čakateľov. Prezident Klaus odmietol v roku 2005 menovať 32 čakateľov do funkcie sudcov, pričom ako dôvod uviedol ich nízky vek. Je pravdou, že zákon prijatý v roku 2003 stanovuje minimálnu vekovú hranicu 30 rokov. Platnosť zákona, resp. toto obmedzenie, sa však podľa prechodného ustanovenia nevzťahovalo na právnikov, ktorí sa stali justičnými čakateľmi ešte pred jeho prijatím. Ako prvý sa vyjadril k prezidentovmu postoju prezident Sudcovskej únie Jaromín Jirsa, ktorý označil Klausovo konanie za protiústavné. Podľa jeho názoru, z Ústavy Českej republiky

prezidentovi neprináleží možnosť odmietnuť menovať niektorých zo sudcov, pokiaľ splnili všetky stanovené podmienky, ktoré im zákon v súvislosti s výkonom tejto funkcie ukladá (ČTK 2008).

Nakoľko niektorí dotknutí podali na prezidenta sťažnosť, prípadom sa zaoberal i Najvyšší správny súd Českej republiky (NSS). NSS rozhodol, že: „*Pokiaľ teda zákon stanoví určitý súbor podmienok pre menovanie do funkcie sudcu, prezident republiky si nemôže pre menovanie do funkcie vytvárať podmienky dodatočné, ktoré nie sú v zákone obsiahnuté (napr. vek). Pokiaľ sa prezident republiky rozhodne určitého kandidáta do funkcie sudcu nemenovať, je povinný tento svoj krok zdôvodniť*²⁷“ (NSS 2008). Z uvedeného tak vyplýva, že dôvodom k tomu, aby prezident takéto menovanie odmietol, musí byť nesplnenie zákonných podmienok kandidáta, ktorý sa o funkciu sudcu uchádza. V opačnom prípade je povinný uviesť dôvody takéhoto rozhodnutia. A hoci je tak v tomto prípade možné konanie prezidenta označiť za protiústavné, Václav Klaus i napriek tomu niekoľkých čakaťov do sudcovského stavu nepovýšil. To viedlo následne k tomu, že niektorí z nich sa rozhodli zo súdnickva odísť (iDNES 2006).

Zo strany prezidenta tak došlo určitým spôsobom k precedensu, kedy si mimo zavedenú politickú prax, vyložil výkon tejto právomoci odlišným spôsobom. Jeho interpretácia však narazila na odpor najmä zo strany súdnej moci, ktorej predstavitelia sa zhodli na tom, že prezident prekročil Ústavou mu zverenú právomoc, keď sa v danej veci dopustil neopodstatnenej nečinnosti. Nakoľko sa v tomto prípade jednalo o právomoc, ktorá sa považuje za činnosť očakávanú, prezident by mal jej prípadné odmietnutie legitímne odôvodniť. Klausov precedens v každom prípade istým spôsobom demonštroval, že prezident nemá iba automaticky schvaľovať navrhnutých kandidátov, ale môže aktívnym spôsobom naplňovať svoju ústavnú úlohu angažovaním sa v danej veci. Pokiaľ však svojím konaním zasahuje do nezávislosti iných ústavných orgánov len z osobného, ničím neopodstatneného presvedčenia, jeho jednanie môže byť celkom správne označené za protiústavné.

---

²⁷Preložené autorkou z originálu: „*Pokud tedy zákon stanoví určitý soubor podmínek pro jmenování do funkce soudce, prezident republiky si nemůže pro jmenování do funkce vytvářet podmínky dodatečné, které nejsou v zákoně obsaženy (např. věk). Pokud se prezident republiky rozhodne určitého kandidáta do funkce soudce nejmenovat, je povinen tento svůj krok zdůvodnit*“ (NSS 2008).

3.2.6 j) nariad'uje, aby sa trestné konanie nezačínalo, a pokiaľ už zahájené bolo, aby sa v ňom nepokračovalo a k) má právo udeľovať amnestiu

Právo amnestie²⁸ a abolície²⁹ leží v rukách prezidenta a vlády zastúpenej premiérom alebo ním povereným členom, ktorá za rozhodnutie nesie zodpovednosť (Koudelka 2011: 149–153). Dôležitým míľnikom v prípade týchto kompetencií sa stal presun abolície z výhradných do kontrasignovaných právomocí, ako jedna z mála zmien súvisiaca so zavedením priamej voľby prezidenta³⁰ (Bém 2013). Otázkou však zostáva, do akej miery táto zmena zasahuje do vzťahu prezidenta a vlády Českej republiky. V každom prípade sa jedná o určité obmedzenie prezidentských kompetencií, hoci nie príliš významné. Súčasný prezident Zeman totiž deklaroval, že tieto inštitúty, najmä milosť či amnestia sú prežitkom z čias feudalizmu, ktoré prislúchali panovníkom a nemieni ich využívať (Němec 2013). Dá sa preto predpokladať, vychádzajúc z tohto vyhlásenia, že reálne dopady ich užívania na mocenské vzťahy v rámci exekutívy by boli minimálne.

Zaujímavou udalosťou sa však stalo vyhlásenie amnestie bývalým prezidentom Klausom, ktorý využil túto právomoc na konci svojho mandátu. Tento úkon vyvolal konflikt medzi prezidentom a vládou na čele s premiérom Nečasom, ktorý podľa ústavy nesie za tento akt zodpovednosť. Predseda vlády však tvrdil, že amnestiu vydanú prezidentom nemohol nepodpísať. Kontroverznosť tohto tvrdenia, rovnako ako rozsah Klausovej amnestie, následne rozpútali rozsiahlu odbornú, ale i mediálnu debatu. Zhoda v rámci tejto diskusie panovala v tom, že politická zodpovednosť za tento akt prináleží práve predsedovi vlády, ktorý svojim podpisom vyjadruje súhlas s prezidentovým rozhodnutím, nakoľko sa jedná o kontrasignovanú právomoc prezidenta. Zjednodušene vysvetlené, hoci amnestiu podáva prezident, konečné slovo prináleží premiérovi, resp. vláde, ktorý musí niesť za tento krok prípadné následky (ČTK 2013b).

Hoci sa na prvý pohľad nejedná o právomoc s potenciálom rozpútať interpretačný konflikt v rámci exekutívy, politická prax ukázala, že sa ňou stať môže. Nakoľko však v tomto smere panuje pomerne veľká zhoda ohľadom výkladu uvedenej kompetencie, tento spor sa podarilo pomerne rýchlo vyriešiť. Spomínaný kontroverzný rozsah amnestie však oslabil i pozíciu vtedajšieho prezidenta, ktorý si za ňu vyslúžil množstvo kritiky. V Senáte sa dokonca našiel potrebný počet hlasov na podanie

---

²⁸ Amnestia je milosťou, ktorá má ako jediná z právomocí tohto typu, hromadný charakter, pri ktorej dochádza k odpusteniu trestu na základe plošne definovaných parametrov (Jirásek 2013: 204).

²⁹ Nariadenie, aby trestné stíhanie nezačínalo, alebo sa v ňom nepokračovalo

³⁰ Ďalšou zmenou je rozšírenie prípadov, za ktoré môže byť prezident stíhaný (Bém 2013).

ústavnej žaloby na prezidenta Klauza za velezradu (Bartošová 2013). Z uvedeného prípadu je tak možné vysledovať, že prípadné prekračovanie prezidentských právomocí nemusí nutne naraziť len na odpor zo strany premiéra či vlády, ako druhej zložky exekutívy. Rovnako zákonodarná moc môže na základe čl. 65 ods. 2 Ústavy Českej republiky zabrániť prípadným, z jej pohľadu neústavným, praktikám hlavy štátu. Prezident by mal starostlivo zvážiť dôsledky, ktoré z jeho rozhodnutí vyplývajú, nakoľko ich význam sa v prípade hromadnej amnestie znásobuje, keďže hlava štátu svojim konaním zasahuje do činnosti iných nezávislých orgánov.

Záver

Táto bakalárska diplomová práca sa pokúšala vo svojom texte zhodnotiť postavenie českého prezidenta so zámerom zistiť, do ktorej kategórie politických režimov je možné Českú republiku zaradiť. Primárne však vychádzala z predpokladu, že v dôsledku zavedenia priamej voľby v roku 2012 došlo v Českej republike k posilneniu pozície českého prezidenta, minimálne v dôsledku zvýšenej legitimity tohto úradu. Nakoľko všetci doterajší prezidenti boli pomerne výraznými a aktívnymi hráčmi v rámci politického systému, svojím konaním mnohokrát presahovali chovanie, ktoré je typické pre hlavy štátov v parlamentných režimoch. Rovnako vágnosť niektorých formulácií ústavných článkov, súvisiacich nie len s výkonom prezidentského úradu, núti zamyslieť sa, či Ústava Českej republiky nepripúšťa i inú, než parlamentnú formu vlády. Zo zavedením priamej voľby prezidenta sa tieto úvahy stali opodstatnené.

Za účelom zistiť či by Česká republika po zavedení priamej voľby prezidenta nespadala do klasifikácie poloprezidentských režimov, boli v práci predstavené tri koncepty venujúce sa práve tomuto typu režimu. Ich následnou aplikáciou na Českú republiku bolo možné zistiť, ktoré znaky poloprezidentských režimov vykazuje a či ich napĺňa do takej miery, aby bolo možné ju do tejto skupiny politických režimov začleniť.

Ako prvá bola k naznačenému zámeru využitá Duvergerova definícia poloprezidencializmu, ktorá kládla dôraz na postavenie prezidenta v takomto type politického systému. Česká republika napĺňa všetky definíčné kritéria, ktoré Duverger v rámci svojej definície stanovil. Tieto závery sa však vzťahujú len na obdobie po zavedení priamej voľby. Vychádzajúc z tohto tvrdenia je možné Českú republiku klasifikovať ako krajinu s poloprezidentským režimom až od doby, kedy bol prezidentský úrad zverený súčasnému prezidentovi Milošovi Zemanovi. Za pomoci využitia rozšíreného konceptu Maurica Duvergera, tzv. *Duvergerovej mriežky* sme dokonca zistili i to, akú silnú pozíciu v súčasnosti prezident Zeman v rámci politického systému zastáva. Toto postavenie vyplynulo ako výsledok konštelácie dvoch faktorov, a to zloženia parlamentnej väčšiny a vzťahu prezidenta k nej. Zasadením českého prezidenta do Duvergerovej mriežky sme tak dospeli k záveru, že česká hlava štátu sa v súčasnosti nachádza v pozícii tzv. *regulátora*. To v praxi znamená, že v Poslaneckej snemovni existuje parlamentná väčšina, v tomto prípade tvorená koalíciou strán, pričom jedna z nich je v rámci koalície ľahko dominantná. Vzťah prezidenta k tejto väčšine je neutrálny a pomerne obmedzený len na nevyhnutnú spoluprácu na formálnej úrovni.

Silnejšie postavenie tak momentálne zastáva predseda vlády, ktorý nachádza podporu pre svoju agendu u koalíčných partnerov. Nakoľko je však terajšia koalícia z hľadiska svojho zloženia pomerne heterogénnym subjektom, dominancia premiéra v rámci politického systému tiež nie je celkom jednoznačná. Z uvedeného môžeme skonštatovať, že Česká republika sa ako poloprezidentský režim v súčasnosti nachádza vo svojej parlamentnej fáze, nakoľko je to práve predseda vlády, ktorý sa môže oprieť o podporu parlamentnej väčšiny. To platí i pri zohľadnení faktu, že táto väčšina je pomerne politicky rozmanitá.

Česká republika spĺňa rovnako ako v predchádzajúcom prípade i všetky definičné kritéria Sartoriho konceptu. Taktiež práve zo zvedením priamej voľby splnila i posledné chýbajúce kritérium, ktoré jej bránilo byť začlenenou do Sartoriho zoznamu krajín s poloprezidentským režimom vlády.

Koncept *premiérsko-prezidentských* režimov dvojice autorov Shugarta a Careya bol zvolený za účelom využitia ich modifikovanej metódy kvantifikácie prezidentských právomocí. Nakoľko autori pri vytváraní svojho konceptu uviedli, že ich typ *premiérsko-prezidentských* režimov sa zhoduje so znením Duvergerovej definície, jeho aplikácia na Českú republiku sa javila byť z tohto dôvodu zbytočná. Začlenená do teoretickej kapitoly bola z dôvodu, že v rámci nej Shugart a Carey vytvorili spomínanú metódu, na základe ktorej bolo možné určiť silu právomocí českého prezidenta. K tomuto účelu však nakoniec bola využitá ich modifikovaná metóda, ktorú s dôrazom na špecifickosť poloprezidentských režimov pretvorila Lee K. Metcalfová. Výsledky merania ukázali, že česká hlava štátu disponuje silnejšími legislatívnymi právomocami, a to najmä v súvislosti s formovaním vlády. S legislatívnymi právomocí vlastní český prezident len jednu z daného zoznamu, a to právo predkladať zákony k súdnemu prieskumu. Ani v jednej kategórii však nie je pri výkone daný právomocí celkom autonómny. V konečnom súčte získal český prezident za silu svojich právomocí päť bodov. Rovnaký počet bodov získal i rakúsky prezident a s dosiahnutým bodovým ziskom sa tak obaja umiestnili niekde uprostred výsledkov ostatných krajín. Právomoci českého prezidenta, vychádzajúce z ich tradičného výkladu, tak v konkurencii krajín s poloprezidentským režimom obstáli relatívne uspokojivo. Z dosiahnutých výsledkov je možné i v tomto prípade zaradiť Českú republiku do tejto skupiny krajín.

Na základe vyššie uvedených skutočností môžeme zodpovedať na prvú výskumnú otázku, kedy odpoveďou je, že Česká republika spĺňa všetky definičné kritéria v rámci predstavených konceptov venujúcich sa poloprezidentským režimom.

Zavedenie priamej voľby však bolo z hľadiska dôležitosti tým najzásadnejším, ktoré Českej republike chýbalo k tomu, aby mohla byť takto klasifikovaná. Rovnako meranie prezidentských právomocí, v konkurencii krajín s poloprezidentským režimom potvrdilo, že česká hlava štátu sa im silou svojich kompetencií rovná, ba dokonca ich v niektorých prípadoch i prevyšuje.

Posledná časť venujúca sa analýze Ústavy Českej republiky sa snažila zistiť či je možné prezidentské právomoci, zakotvené v jej čl. 62 a 63, vyložiť takým spôsobom, že by to malo pozitívny vplyv na postavenie prezidenta. Výsledok analýzy potvrdil, že v dôsledku vágnej formulácie niektorých ústavných článkov, existuje pomerne značný priestor k ich odlišnému, resp. extenzívnemu výkladu. Na konkrétnych príkladoch z praktického výkonu jednotlivých právomocí bolo možné u niektorých z nich vypozerovať snahy českých prezidentov o ohýbanie Ústavy, ktoré nakoniec v určitom zmysle posilnilo ich pozíciu v rámci politického systému.

Aby sme zodpovedali i druhú výskumnú otázku, môžeme povedať, že najväčšie interpretačné spory vyvolávali menovacie právomoci, či vo vzťahu k vláde, súdnej moci alebo iným ústavným orgánom, ako sú Najvyšší kontrolný úrad či Česká národná banka. Problém nastal, keď sa k danej výlučnej menovacej právomoci pridala zároveň i spoluúčasť iného aktéra štátnej moci, napr. v podobe návrhu kandidáta či vyjadrením súhlasu s daným menovaním. Interpretačné spory tohto charakteru museli vo väčšine prípadov rozhodnuté až na pôde Ústavného súdu. Aby sa predišlo i ďalším podobným sporom, ako účelné by sa javilo spresniť priebeh jednotlivých menovacích, resp. odvolacích procesov, napr. pomocou zákonnej úpravy. Najväčšie nedostatky Ústavy Českej republiky tak jednoznačne pramenia s absenciou lehôt, ktoré by nejakým spôsobom ohraničili dobu, dokedy je daný orgán povinný v určitej veci konať.

V prípade kontrasignovaných právomocí zostáva prezidentov vplyv na výkon danej právomoci pomerne významný. Hoci rozhodnutia prezidenta vyžadujú v tejto skupine právomocí k ich platnosti spolupodpis predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády, jeho pozícia i tak nie je v tomto smere absolútne podriadená, avšak je značne obmedzená. I keď predseda vlády nemôže v rámci výkonu danej právomoci prezidenta k určitému druhu rozhodnutia prinútiť, môže mu určité konanie v tomto smere znemožniť. Inštitút kontrasignácie tak zabraňuje jednej zložke exekutívy, aby vládla a rozhodovala v dôležitých veciach celkom autonómne.

Z uvedených kompetenčných sporov taktiež vyplýva, že snahy prezidentov o posilnenie svojej pozície prebiehali už pred zavedením priamej voľby. Priama voľba

tak zaiste posilnila prezidentovo postavenie z hľadiska legitimacy, avšak nie z hľadiska prezidentských právomocí. Český prezident dokonca prišiel o časť jednej z výlučných právomocí, nakoľko došlo k jej presunu medzi právomocí kontrasignované. Priama voľba však mala iný význam, keď posunula Českú republiku, najskôr z hľadiska úvah, medzi krajiny s poloprezidentským režimom. Konkrétne tento význam spočíval v tom, že jej zavedením bolo možné, minimálne na základe v práci uvedených konceptov, Českú republiku klasifikovať ako poloprezidentský režim. Hoci medzi českými politológmi nepanuje v tomto smere konsenzus, niektorí z nich už začínajú postupne pripúšťať, že česká Ústava poloprezidentský režim umožňuje. To sa nám ostatne potvrdilo i v praktickej časti tejto práce.

V spojitosti so zavedením priamej voľby je treba ešte podotknúť, že prvé voľby akéhokoľvek typu nemôžu mať absolútnu výpovednú hodnotu o prípadnej zmene konštelácie politického systému. A hoci sa väčšina uvedených príkladov vzťahovala na bývalého prezidenta Václava Klauza, bude zaujímavé sledovať ďalšie kroky Miloša Zemana súvisiace s jeho výkonom prezidentských právomocí. Rovnako bude zaujímavé pozorovať, ako nie len súčasný, ale najmä ďalší priamo zvolení prezidenti naložia so svojou zvýšenou legitimitou v dlhodobom horizonte. To môže byť ostatne predmetom výskumu ďalšej práce tohto typu.

Pramene a Literatura

Bartošová, Simona. 2013. „Senát schválil ústavní žalobu na Klause pro velezradu. Hlavně kvůli amnestii“ *rozhlas.cz*, 4. 3. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/senat-schvalil-ustavni-zalobu-na-klause-pro-velezradu-hlavne-kvuli-amnestii--1183153> (17. 6. 2014).

Bém, Roman. 2013. „Kysela: Zavedení přímé volby urychlily kamery při zvolení Klause“ *Českátelevize.cz*, 11. 1. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/210501-kysela-zavedeni-prime-volby-urychlily-kamery-pri-zvoleni-klause/>> (17. 6. 2014).

ČTK. 2008. „Kauza odmítnutí jmenování čekatelů na soudce trvá přes tři roky“ *epravo.cz*, 21. 8. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kauza-odmitnuti-jmenovani-cekatelu-na-soudce-trva-pres-tri-roky-54722.html?mail>> (17. 6. 2014).

ČTK. 2013a. „Zeman milosti udělovat nebude. Své právo převedl na ministerstvo spravedlnosti“ *Lidovky.cz*, 30. 11. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/zeman-milosti-udelovat-nebude-sve-pravo-prevedl-na-ministerstvo-spravedlnosti-gd2-/zpravy-domov.aspx?c=A131130_135642_ln_domov_vsv> (17. 6. 2014).

ČTK. 2013b. „Amnestii jsem nemohl nepodepsat, tvrdí premiér Nečas“ *Lidovky.cz*, 9. 1. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/amnestii-jsem-nemohl-nepodepsat-tvrdi-premier-necas-f91-/zpravy-domov.aspx?c=A130109_131725_ln_domov_mpr> (17. 6. 2014).

ČTK. 2014. „Česko má dva nové ústavní soudce, Zeman jmenoval Musila a Zemánka“ *iHNed.cz*, 20. 1. 2014 (online). Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-61585960-cesko-ma-dva-nove-ustavni-soudce-zeman-jmenoval-musila-a-zemanka> (17. 6. 2014).

Duverger, Maurice. 1980. „A New Political System Model: Semi-presidential Government.“ *European Journal of Political Research* 8 (2), 165–187. <Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x/pdf>> (19.4. 2014).

Elgie, Robert. 2007. „What is semi-presidentialism and where it found?“ Pp. 1–13 in Robert Elgie a Sophia Moestrup (eds.). *Semi-presidentialism Outside Europe: A Comparative Study*. New York: Routledge.

Frantová, Libuše. 2013. „Zemanovo zaříznutí Zaorálka a válka se Sobotkou: Velevážený profesor Gerloch dělá jasno.“ *parlamentnilisty.cz*, 11.12.2013. (online). Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/parlament/vlada/Zemanovo-zariznuti-Zaoralka-a-valka-se-Sobotkou-Velevazeny-profesor-Gerloch-dela-jasno-296574>> (17. 6. 2014).

Gerloch, Aleš, Jiří Hřebejk, Vladimír Zoubek. 2002. *Ústavní systém České republiky*. Praha: Prospektum.

Hendrych, Dušan, Cyril Svoboda et al. 1997. *Ústava České republiky: Komentář*. Praha: C. H. Beck.

iDNES. 2005. „Klaus jmenoval Ratha ministrem zdravotnictví“ *iDNES.cz*, 4. 11. 2005 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/klaus-jmenoval-ratha-ministrem-zdravotnictvi-fqc-/domaci.aspx?c=A051104_110659_domaci_ad> (17. 6. 2014).

iDNES. 2006. „Soud se postavil za Klausem odmítnuté justiční čekatele“ *iDNES.cz*, 27. 4. 2006 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/soud-se-postavil-za-klausem-odmitnute-justicni-cekatele-pk4-/domaci.aspx?c=A060427_145813_domaci_skr> (17. 6. 2014).

Jantasová, Kateřina. 2012. „Jmenování členů Bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu.“ *Acta Universitatis Carolinae* 58 (4): 53–62.

Javůrek, Petr. 2008. „Prezidenti poloprezidentských systémů“. Pp.11–26 in Novák, Miroslav, Miloš, Brunclík (eds.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán.

Jirásek, Jiří et al. 2013. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges.

Klíma, Karel et al. 2005. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Klokočka, Vladimír 1996. „K ústavnímu postavení prezidenta republiky“ *Parlamentní zpravodaj*, 3, 1996, č. 4, s. 208–210 s.

Klokočka, Vladimír. 2006. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde.

Konečný, Jakub. 2013. „Zeman blokuje jmenování velvyslanců a znemožňuje práci ministerstva zahraničí“ *zpravy.tiscali.cz*, 17. 4. 2013 (online). Dostupné z: <http://zpravy.tiscali.cz/zeman-blokuje-jmenovani-velvyslancu-a-znemoznuje-praci-ministerstva-zahranici-212113?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+tiscali-zpravy2+%28Tiscali.cz+-+Zpr%C3%A1vy+%28RSS+2.0%29%29> (17. 6. 2014).

Kopecký, Josef. 2013a. „Nečas by považoval za ústavní puč, kdyby ho nový prezident odvolal.“ *idnes.cz*, 28. 1. 2013 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/jednani-vedeni-ods-po-prezidentske-volbe-ff7-/domaci.aspx?c=A130128_185112_domaci_kop> (7. 6. 2014).

Kopecký, Josef. 2013b. „Rusnokova vláda důvěru nezískala, už v říjnu budou nové volby“ *iDNES.cz*, 7. 8. 2013 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/rusnokova-vlada-neziskala-duveru-poslancu-f28-/domaci.aspx?c=A130807_152816_domaci_kop> (23. 4. 2014).

Kopecký, Josef, Luboš, Kratochvíl. 2014. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/klaus-poveril-necase-at-jedna-o-vlade-sobotku-tim-prezident-zklamal-1pf-/domaci.aspx?c=A100604_100635_domaci_klu> (17. 6. 2014).

Koudelka, Zdeněk. 2008. „Vztah prezidenta a vlády v oblasti jmenování.“ Pp. 169-178 in Vojtěch Šimíček (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Koudelka, Zdeněk. 2009. „Prezident a mezinárodní smlouvy.“ Pp. 629–643 in *Dny práva - 2009 - Days of Law: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, (online; pdf). Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/sbornik/sbornik.pdf> (17. 6. 2014).

Koudelka, Zdeněk. 2011. *Prezident republiky*. Praha: Leges.

Koudelka, Zdeněk. 2013. „Prezident a jmenování vlády.“ *parlamentnility.cz*, 6. 12. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Zdenek-Koudelka-Prezident-a-jmenovani-vlady-295703>> (17. 6. 2014).

Kudrna, Jan. 2013. „Prezident jako pán nad vládou.“ *ihned.cz*, 4.2.2012 (online). Dostupné z <<http://jankudrna.blog.ihned.cz/c1-59245270-prezident-jako-pan-nad-vladou>> (17. 6. 2014).

Kysela, Jan. 2006. „Česká republika mezi poloprezidentským a parlamentním režimem?.“ *Politologická revue* 12 (1): 5–28.

Metcalf, Lee Kendall. 2000. „Measuring Presidential Power.“ *Comparative Political Studies* 33 (2): 660–685 (online; pdf). Dostupné z: <<http://cps.sagepub.com/content/33/5/660>> (13. 4. 2014).

Mlejnek et al. 2011. *Postavení hlavy státu v postkomunistických zemích: Od pádu komunismu v roce 1989 do roku 2010*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

Mlsna, Petr. 2008. „Ústavní aspekty zastupování ČR navenek prezidentem republiky.“ Pp. 189–216 in Vojtěch Šimíček (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Neidermeierová Jana. 2013. „Livia Klausová se stane velvyslankyní na Slovensku. Chybí jen formality.“ *iHNed.cz*, 17. 10. 2013 (online). Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-61019000-livia-klausova-se-stane-slovenskou-velvyslankyni>> (17. 6. 2014).

Němec, Jan. 2013. „Zeman: Vzdávám se práva udělovat milosti a amnestie“ *Aktuálně.cz*, 8. 3. 2013 (online). Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/zeman-vzdavam-se-prava-udelovat-milosti-a-amnestie/r~i:article:773460/>> (17. 6. 2014).

Novinky.cz. 2013. „Prezident se nemůže premiéra svévolně zbavit, tvrdí právníci“ *novinky.cz*, 5. 2. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/292240-prezident-se-nemuze-premiera-svevolne-zbavit-tvrdi-pravnici.html>> (17. 6. 2014).

NSS. 2008. „Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost prezidenta republiky ve věci justičního čekatele“ *Nejvyšší správní soud*, 21. 5. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.nssoud.cz/Nejvyssi-spravni-soud-zamitl-kasacni-stiznost-prezidenta-republiky-ve-veci-justicniho-cekatele/art/227?menu=266>> (17. 6. 2014).

Ovčáček, Jiří. 2013. „Odvolat premiéra ? To vyplývá jen z extenzivního výkladu Ústavy, řekl Zeman.“ *novinky.cz*, 4.2. 2013 (online*). Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/292175-odvolat-premiera-to-vyplyva-jen-z-extenzivniho-vykladu-ustavy-rekl-zeman.html> > (17. 6. 2014).

Pavlíček, Václav. 2006. „Několik předběžných poznámek k jmenovacím a odvolacím pravomocem prezidenta republiky“ *klaus.cz*, 6. 6. 2006 (online). Dostupné z: <<http://www.klaus.cz/clanky/1309>> (17. 4. 2014).

Pehe, Jiří. 2004. „Malé a větší slabiny české ústavy“ *pehe.cz*, 3. 6. 2004 (online). Dostupné z: <<http://www.pehe.cz/clanky/2004/male-a-vetsi-slabiny-ceske-ustavy>> (17. 6. 2014).

Pehe, Jiří. 2010. *Klaus – Portrét politika ve dvaceti letech*. Praha : Prostor.

Pražský hrad. 2014. „Velvyslanci ČR v zahraničí. Jmenování a přijetí velvyslanců České republiky v zahraničí“ *hrad.cz*, (online). Dostupné z: <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/vaclav-klaus/rozhodnuti-prezidenta/jmenovani-odvolani-rozhodnuti/velvyslanci-cr-v-zahranici.shtml>> (17. 6. 2014).

Předpis 285/2001 Sb., Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2001 ve věci návrhu na vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000 o jmenování guvernéra a viceguvernéra České národní banky se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

Roper, Steven. 2002. „Are All Semipresidential Regimes the Same? A Comparison of Premier-presidential Regimes.“ *Comparative Politics*. 34 (3), 253–272. Dostupné z: <<http://www.stevendroper.com/regimes.pdf> > (17. 6. 2014).

Rozhodnutí č. 144/1993 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o sjednávání mezinárodních smluv.

Rychetský, Pavel. 2008. „Soudní přezkum aktů prezidenta republiky.“ Pp. 149-157 in Vojtěch Šimíček (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Shugart, Matthew S., John M., Carey. 1992. *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. New York: Cambridge University Press.

Suchánek, Radovan, Věra Jiráskové et al. 2009. *Ústava České republiky v praxi : 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges.

Šimíček, Vojtěch. 2009. „Může prezident republiky odmítnout ratifikaci mezinárodní smlouvy?“ *jinepravo.blogspot.cz*, 14. 1. 2009 (online). Dostupné z: <<http://jinepravo.blogspot.cz/2009/01/me-prezident-republiky-odmtnout.html>> (18. 6. 2014).

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., o zavedení přímé volby prezidenta.

Veser, Ernst. 1999. „Semi-Presidentialism-Duverger's Concept. A New Political System Model.“ *Journal of Social Sciences and Philosophy* 11 (1), 39–60. Dostupné z: <http://www.rchss.sinica.edu.tw/publication/ebook/journal/11-01-1999/11_1_2.pdf> (27. 4. 2014).

Vodička, Karel, Ladislav Cabada. 2007. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 2. vydání. Praha: Portál.

Wagnerová, Eliška. 2008. „Prezident republiky a Ústavní soud.“ Pp. 97–109 in Vojtěch Šimíček (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 166/1993 Sb. o Nejvyšším kontrolním úřadu.

Zákon č.182/1993Sb, o Ústavním soudu.

Zákon č. 442/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

Zoznam použitých skratiek

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
NKÚ	Najvyšší kontrolní úřad
NS	Najvyšší soud
NSS	Najvyšší správní soud České republiky

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Duvergerova transformačná mriežka	str. 17
Tabuľka č. 2: Revidované prezidentské právomoci (Lee K. Metcalf)	str. 25
Tabuľka č. 3: Revidované právomoci prezidentov podľa krajín - (Lee K. Metcalf)	str. 27
Tabuľka č. 4: Revidované právomoci prezidentov podľa krajín - doplnené o Českú republiku (Lee K. Metcalf)	str. 34

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Maurice Duverger: Transformačná mriežka (The transformational grid)

Príloha č. 2: Revidované prezidentské právomoci (Shugart, Matthew S., John M., Carey) - originálne znenie

Príloha č. 3: Revidované prezidentské právomoci (Lee K. Metcalf) – originálne znenie

Príloha č. 4: Powers of Presidents by Country (Matthew S. Shugart & John M. Carey)

Príloha č. 5: Revised Powers of Presidents by Country (Lee K. Metcalf)

Prílohy

Príloha č. 1: Maurice Duverger: Transformačná mriežka (The transformational grid)

Relations Between the President and the Majority		President			
		Leader of the majority	In opposition	Member of the majority	Neutral
True majority	Monolithic	Absolute monarch (1)	Controller (5)	Symbol (9)	Controller (13)
	Coalition with a dominant party	Limited monarch (2)	Controller (6)	Symbol (10)	Controller (14)
	Balanced coalition	Dyarch (3)	Controller (7)	Symbol (11)	Controller (15)
Quasi-majority		Limited monarch (4)	Controller (8)	Symbol (12)	Controller (16)
Absence of majority		⊗	⊗	⊗	Dyarch (17)
 Situation logically impossible					

(Duverger 1980: 183–186)

Príloha č. 2: Revidované prezidentské právomoci (Shugart, Matthew S., John M., Carey) - originálne znenie

LEGISLATIVE POWERS	NONLEGISLATIVE POWERS
<p>Package Veto / Override 4 – Veto with no override 3 – Veto with override requiring majority greater than 2/3 (of quorum) 2 – Veto with override requiring 2/3 1 – Veto with override requiring absolute majority of assembly or extraordinary majority less than 2/3 0 – No veto, or requires only simple majority override</p>	<p>Cabinet Formation 4 – President names cabinet without need for confirmation or investiture 3 – President names cabinet ministers subject to confirmation or investiture by assembly 1 – President names premier, subject to investiture who then names other ministers 0 President cannot name ministers except upon recommendation of assembly</p>
<p>Partial Veto / Override 4 – No override 3 – Override by extraordinary majority 2 – Override by absolute majority of whole membership 1 – Override by simple majority of quorum 0 – No partial veto</p>	<p>Cabinet Dismissal 4 – President dismisses cabinet ministers at will 2 – Restricted powers of dismissal 1 – President may dismiss only upon acceptance by assembly of alternate minister of cabinet 0 – Cabinet or ministers may be censured and removed by assembly</p>
<p>Decree 4 – Reserved powers, no rescission 2 – President has decree authority with few restriction 1 – Authority to enact decrees limited 0 – No decree powers, or only as delegated by assembly</p>	<p>Censure 4 – Assembly may not censure and remove cabinet or ministers 2 – Assembly may censure, but president may respond by dissolving assembly 1 – Constructive“ vote of no confidence (assembly majority must present alternative cabinet) 0 – Unrestricted censure</p>
<p>Exclusive Introduction of Legislation (reserved policy areas) 4 – No amendment by assembly 2 – Restricted amendment by assembly 1 – Unrestricted amendment by assembly 0 – No exclusive powers</p>	<p>Dissolution of Assembly 4 – Unrestricted 3 – Restricted by frequency of point within term 2 – Restricted only as response to censures 1 – No provision</p>
<p>Budgetary Powers 4 – President prepares budget, no amendment permitted 3 – Assembly may reduce but not increase amount of budget items 2 – President sets upper limit on total on total spending, within which assembly may amend 1 – Assembly may increase expenditures only if it designates new revenues 0 – Unrestricted authority of assembly to prepare or amend budget</p>	
<p>Proposal of Referenda 4 – Unrestricted 2 – Restricted 0 – No presidential authority to propose referenda</p>	

Zdroj: Shugart, Carey 1992: 150

Príloha č. 3: Revidované prezidentské právomoci (Lee K. Metcalf) – originálne znenie

LEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI	NELEGISLATÍVNE PRÁVOMOCI
<p>Package Veto / Override 4 – No override 3 – Override by extraordinary majority 2 – Override by absolute majority of whole membership 1 – Override by simple majority of quorum 0 – No veto</p>	<p>Cabinet Formation 4 – President appoints ministers without need for assembly confirmation 3 – President appoints ministers with consent of assembly 2 – President names cabinet ministers subject to confirmation or investiture by assembly 1 – President nominates prime minister, who needs confidence of assembly, prime minister appoints other ministers, possibly with consent of president 0 – President cannot name ministers except upon recommendation of assembly</p>
<p>Partial Veto / Override 4 – No override 3 – Override by extraordinary majority 2 – Override by absolute majority of whole membership 1 – Override by simple majority of quorum 0 – No partial veto</p>	<p>Cabinet Dismissal 4 – President dismisses ministers at will 3 – President dismisses ministers with consent of assembly 2 – President dismisses ministers, but only under certain conditions 1 – President dismisses ministers on the proposal of the prime minister 0 – Ministers may be removed only by assembly on vote of censure</p>
<p>Decree 4 – Reserved powers, no rescission 2 – President has decree authority with few restriction 1 – Authority to enact decrees limited 0 – No decree powers, or only as delegated by assembly</p>	<p>Censure 4 – Assembly may not censure and remove cabinet or ministers 2 – Assembly may censure, but president may respond by dissolving assembly 1 – „Constructive“ vote of no confidence (assembly majority must present alternative cabinet) 0 – Unrestricted censure</p>
<p>Exclusive Introduction of Legislation (reserved policy area) 4 – No amendment by assembly 2 – Restricted amendment by assembly 1 – Unrestricted amendment by assembly 0 – No exclusive powers</p>	<p>Dissolution of Assembly 4 – Unrestricted 3 – Restricted by frequency or point within term 2 – Requires new presidential elections 1 – Restricted: only as response to specific events 0 – No provision</p>
<p>Budgetary Powers 4 – President prepares budget, no amendment permitted 3 – Assembly may reduce but not increase amount of budget items 2 – President sets upper limit on total on total spending, Within which assembly may amend 1 – Assembly may increase expenditures only if it designates new revenues 0 – Unrestricted authority of assembly to prepare or amend budget</p>	
<p>Proposal of Referenda 4 – Unrestricted 2 – Restricted 1 – Countersignature of minister required</p>	

0 – No presidential authority to propose referenda Judicial Review 4 – President alone refers 2 – President, cabinet, or majority of assembly may refer 1 – President, cabinet or minority of assembly may refer 0 – President may not refer or no prior judicial review	
---	--

Zdroj: Lee K. Metcalf 2002: 669–670

Priloha č. 4: Powers of Presidents by Country (Matthew S. Shugart & John M. Carey)

	<i>Package Veto</i>	<i>Partial Veto</i>	<i>Decree</i>	<i>Exclusive Introduction</i>	<i>Budgetary Power</i>	<i>Referenda</i>	<i>Total</i>	<i>Cabinet Formation</i>	<i>Censure</i>	<i>Censure</i>	<i>Dissolution</i>	<i>Total</i>
Austria	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	5
Finland	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4	8
France	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	3	4
Bulgaria	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Croatia	0	0	1	0	0	0	1	2	0	2	1	5
Macedonia	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
Poland 1997	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	3
Romania	0	0	0	0	0	4	4	1	0	0	1	2
Slovenia	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	3

Zdroj: Lee K. Metcalf 2002: 674

Priloha č. 5: Revised Powers of Presidents by Country (Lee K. Metcalf)

	<i>Package Veto</i>	<i>Partial Veto</i>	<i>Decree</i>	<i>Exclusive Introduction</i>	<i>Budgetary Power</i>	<i>Referenda</i>	<i>Judicial Review</i>	<i>Total</i>	<i>Cabinet Formation</i>	<i>Censure</i>	<i>Censure</i>	<i>Dissolution</i>	<i>Total</i>
Austria	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	5
Finland	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	4	4
France	1	0	1	0	0	1	1	4	1	1	0	3	5
Bulgaria	2	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1	1
Croatia	0	0	1	0	0	1	0	2	2	1	2	1	6
Macedonia	2	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1
Poland 1997	2	0	0	0	0	1	1	4	1	1	1	1	4
Romania	1	0	0	0	0	4	1	6	1	1	0	1	3
Slovenia	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	3

Zdroj: Lee K. Metcalf 2002: 675

Abstrakt

Práca sa zaoberá možnosťou posunu politického systému Českej republiky smerom k poloprezidentskému typu režimu, a to v rámci súčasného nastavenia ústavných pravidiel. Hlavný dôraz je kladený na analýzu ústavného textu s cieľom zistiť či poskytuje potenciál k jej alternatívnemu výkladu, ktorý by posilnil pozíciu českého prezidenta.

Najskôr sú postupne predstavené vybrané relevantné teoretické koncepty, ktoré pojednávajú o poloprezidencializme, ktorých autormi sú Giovanni Sartori, Maurice Duverger, Matthew S. Shugart a John M., Carey, respektíve ich upravená verzia kvantifikovaného prístupu k hodnoteniu sily prezidentských právomocí autorkou Lee K. Metcalf. Tieto koncepty sú následne aplikované na prípad Českej republiky za účelom zistiť, nakoľko spĺňa atribúty poloprezidentského režimu, prezentované ako relevantné jednotlivými definíciami. Tretia časť obsahuje analýzu kompetencií prezidenta republiky vyplývajúcich z Ústavy, konkrétne článkov 62 a 63, tzn. najskôr právomocí výlučných a následne tých, ktoré podliehajú kontrasignácii. Práca sa podrobnejšie zameriava na tie články Ústavy Českej republiky, ktorých voľná formulácia predstavuje potenciál rozpútať interpretačný spor v súvislosti s praktickým výkonom danej právomoci.

Na základe analýzy kontinuálneho vývoja českého politického systému vo vzťahu k jednotlivým prezidentským právomociam a odhalenia priestoru pre extenzívnu interpretáciu v rámci relatívne vágneho textu ústavy Českej republiky, autorka dochádza k záverom, že Českú republiku možno považovať za systém s veľkým potenciálom posunu smerom k poloprezidencializmu. Dokonca je možné konštatovať, podobne ako naznačujú aj zahraničné autori, že základné charakteristické rysy poloprezidencializmu sú už naplnené.

Abstract

The work deals with the possibility of shifting the political system of the Czech Republic towards the semi-presidentialism type of regime, in the current set of constitutional rules. The main focus is on the analysis of the constitutional text to see whether it provides some potential for an alternative interpretation, which would strengthen the position of the Czech President.

Firstly, selected relevant theoretical concepts are gradually introduced, which deal with semi-presidentialism whose authors are Giovanni Sartori, Maurice Duverger, Matthew S. Shugart and John M. Carey, or their modified version of a quantified approach to assessing strength of presidential powers author K. Lee Metcalf. These concepts are then applied to the case of the Czech Republic, in order to find out which attributes of semi-presidential regime, relevant for individual definitions, are present. The third section contains an analysis of the President's powers under the Constitution, namely Articles no. 62 and 63, it means exclusive powers and then those with necessary countersignature. The work focuses more in detail on those articles of the Constitution of the Czech Republic, where their free formulation hides a potential to unleash interpretation disputes in connection with the practical exercise of the powers.

Based on the analysis of ongoing development of the Czech political system in relation to individual presidential powers and reveal space for extensive interpretation within a relatively vague text of the Constitution of the Czech Republic, the author concludes that the Czech Republic can be regarded as a system with great potential shift towards semi-presidentialism. Even it can be stated, as well as foreign authors suggest, that the basic characteristics of semi-presidentialism are already fulfilled.